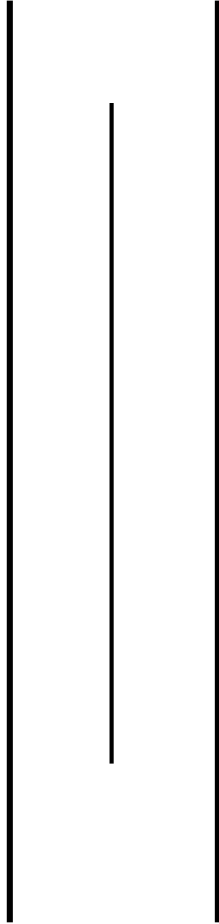

प्रदेश सभा
सार्वजनिक लेखा समिति

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र
राजस्वको अनुगमन सम्बन्धी प्रतिवेदन, २०७६

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति
बागमती प्रदेश
हेटौडा, मकवानपुर

मन्तव्य

प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूले हाम्रो देश धनी रहेको छ। तीन नम्बर प्रदेश प्राकृतिक स्रोत र साधनले भरिपूर्ण रहेको छ। प्राकृतिक स्रोत र साधनहरू खोला, नदी, नाला, वन, जङ्गल, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो आदिलाई सही ढंगले उपयोग र संरक्षण गर्न सकेमा राजस्व संकलन र उपयोग लक्ष्य अनुसार पुग्न सकिन्छ। भू-बनावटको हिसाबले यो प्रदेश चुरे, भित्री मधेश, महाभारत, पहाड, उपत्यका देखि उच्च हिमाली पर्वत श्रृंखलाहरूले बनेको छ। चुरे, मध्यवर्ती क्षेत्र, घना वनजङ्गलका साथै राष्ट्रिय निकुञ्जहरू यस प्रदेशमा पर्दछन्।

संविधान र सङ्घीयताको कार्यान्वयन गर्दै समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्रको विकास गर्न नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ महत्वपूर्ण स्रोत हो। निर्माण र पुनर्निर्माणको प्रक्रिया तीव्र गतिमा अघि बढी रहेको छ। भौतिक पूर्वाधार निर्माण र विकासका कार्यक्रम अगाडि बढाउन प्राकृतिक स्रोत र साधनहरू ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा खानी, क्रसर, फिरफिरे उद्योगहरू अति आवश्यक पर्दछ। अर्को तर्फ व्यवस्थित र सही ढङ्गले उपयोग गर्न नसक्दा प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दोहन बढी रहेको छ। वातावरणीय सन्तुलन विग्रने, भू-क्षय बढ्ने, जथाभावी उत्खनन र बिक्रीले नदी नालाहरूको धार परिवर्तन लगायत सडक, बस्ती, जलचर विनाश, खेती योग्य जमिन उपयोग विहीन तथा खानेपानी र सिँचाइका मुहानहरू सुक्दै तथा उपयोग गर्न नमिल्ने बनिरहेका छन्। यस्तो चुनौतीपूर्ण अवस्थालाई मध्य नजर गरेर सार्वजनिक लेखा समितिले नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको अध्ययन अनुगमन गर्ने निर्णय गर्‍यो।

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (सङ्कलन र उपयोग) को अवस्था अध्ययन गर्न बनेको उपसमितिले यसलाई चुनौती र अवसरका रूपमा लिएको छ। यो जिम्मेवारी प्रदान गर्ने सार्वजनिक लेखा समिति र समितिका माननीय सभापति न्हुक्षे नारायण श्रेष्ठलाई आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु। सात महिनाको अवधिमा जिल्लाहरूको अध्ययन गर्न तथा उपसमितिको बैठकहरूमा समय र सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्दै विशेष सहयोग गर्नुहुने माननीय सभापति, उपसमितिका सदस्यहरू मा. दीपक निरौला, मा. रमेश पौड्याल, मा. रिता माझी र मा. सन्तबहादुर प्रजालाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। साथै प्रतिवेदन लेखनमा समेत सहयोग गर्नु हुने मा. रमेश पौड्याल र सार्वजनिक लेखा समितिका सचिव श्री टेकेन्द्र अधिकारीलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु। त्यसै गरी उपसमितिको कार्यमा संलग्न हुनु हुने समिति सचिव श्री

अम्बिक घिमिरे, अधिकृत छैठौं श्री त्रिपुरारी बखेल र अधिकृत छैठौं श्री मुक्ति घिमिरे लगायत सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

जिल्लाहरूमा अध्ययन गर्नको निमित्त समन्वयात्मक भूमिका खेल्नु हुने जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख, उपप्रमुख एवं सदस्य, प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जिल्ला समन्वय अधिकारी तथा स्थानीय तहका प्रमुख/अध्यक्ष, उपप्रमुख/उपाध्यक्ष, सदस्यहरू, सुरक्षा निकायका प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत कार्यालयका प्रमुख, उद्योगी, व्यवसायी, पत्रकार सबैलाई उपसमितिको तर्फबाट धेरै धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं। अध्ययनका क्रममा विशेष सहयोग गर्नु हुने विषयगत मन्त्रालयका माननीय मन्त्री, प्रमुख सचिव, सचिव साथै वातावरणविदहरू प्रति आभारी छौं।

मिति: २०७६/०९/१७

(रत्न प्रसाद ढकाल)

संयोजक

छोटकरी रूप

EIA = Environmental Impact Assessment (वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन)

IEE = Initial Environmental Examination (प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण)

गा.पा. = गाउँपालिका

न.पा. = नगरपालिका

जि.स.स. = जिल्ला समन्वय समिति

जि.वि.स. = जिल्ला विकास समिति

विषय सूची

परिच्छेद-१	
प्रारम्भिक	१
१.१ पृष्ठभूमि:	१
१.२ उपसमितिको गठन र कार्यक्षेत्र:	४
१.३ अध्ययन विधि:	४
१.४ अध्ययनको सीमा:	५
१.५ अध्ययनको उद्देश्य:	५
परिच्छेद-२	६
उपसमितिले सम्पन्न गरेका कार्यहरू	६
परिच्छेद-३	७
३.१ जिल्लागत अध्ययनका क्रममा उठेका विषयवस्तुहरू:	७
३.२ अध्ययनका क्रममा उपसमितिले देखेको जिल्लागत अवस्था:	२१
परिच्छेद-४	२९
४.१ वातावरणविदसंगको छलफलका विषयवस्तु:	२९
४.२ विषयगत मन्त्रालयसँग भएको छलफलका विषयवस्तु:	३०
परिच्छेद-५	३२
अध्ययन तथा विश्लेषण	३२
५.१ संकलन र उत्खननको अवस्था:	३२
५.२ क्रसर उद्योग र वालुवा प्रशोधन केन्द्रहरूको अवस्था:	३२
५.३ सामाजिक आर्थिक अवस्था:	३३
५.४ सडक तथा सवारी साधनहरूको अवस्था:	३३
५.५ संकलन र उत्खनन हुन नसकेको अवस्था:	३४
५.६ समग्र वातावरणीय अवस्था:	३४
५.७ प्राविधिक पक्ष:	३५
५.८ कानुनी पक्ष:	३५

परिच्छेद-६	३६
राजस्व संकलनमा कमी हुनुका कारणहरु	३६
परिच्छेद-७	३८
निश्कर्ष, सुझाव एवं सिफारिस	३८
७.१ निश्कर्ष:	३८
७.२ सुझाव:	४०
७.३ सिफारिस:	४५
अनुसूची-१ अध्ययन, अनुगमन तथा अन्तर्क्रियाको कार्यक्रम तालिका	४९
अनुसूची-२ अनुगमन उपसमितिका सदस्य एवं कर्मचारीहरु	५०
अनुसूची-३ जिल्लागत रुपमा उपसमितिले आयोजना गरेको अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सहभागीहरुको नामावली	५१
अनुसूची-४ उपसमितिको माग बमोजिम आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट प्राप्त पत्र र राजस्व सम्बन्धी विवरण	७२
अनुसूची-५ अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सहभागिताका लागि जिल्ला समन्वय समितिहरुमा प्रेषित पत्र	७५
अनुसूची-६ छलफल कार्यक्रममा उपस्थितिका लागि मन्त्रालयहरुमा प्रेषित पत्र	७६
अनुसूची-७ उपसमितिले आयोजना गरेको अन्तर्क्रिया कार्यक्रमको झलकहरु	८३

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१.१ पृष्ठभूमि:

मुलुक सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा गएँ सँगै सात प्रदेश सहित तीन तहको सङ्घीय व्यवस्थात्मक राज्यको अभ्यासमा छौं। भूगोल, पहिचान, प्राकृतिक श्रोतलाई आधार मानेर प्रदेशहरूको संरचना बनाइएको छ। जसमध्ये प्रदेश नम्बर तीन भूगोल, जनसङ्ख्या, सङ्घीय राजधानीका कारण विकासको गति, आर्थिक आधार सबै दृष्टिकोणले समेत ऐतिहासिक मात्र छैन, यस प्रदेशको भूमिका अन्य प्रदेशहरूको भन्दा विशिष्टसमेत रहेको छ। यो प्रदेश भौगोलिक हिसाबले भित्री मधेश, चुरे, महाभारत श्रृंखला, पहाड, उपत्यका सँगै हिमाली क्षेत्र समेत समेटिएको विविधतायुक्त छ। समुन्द्र सतह देखि १४१ मिटर देखि ७२२९ मिटर सम्मको उचाइमा रहेको यो प्रदेश नेपालको कुल क्षेत्रफल मध्ये २०३०० वर्ग मिटर ओगटेर रहेको छ। जसमा १३ जिल्ला, ३ महानगरपालिका, १ उप-महानगरपालिका, ४१ नगरपालिका र ७४ गाउँपालिका सहित ११९ स्थानीय तह रहेका छन्। यस क्षेत्रको हावापानी भूगोल अनुसार फरक फरक रहेको छ। यस प्रदेश ऐतिहासिक, पुरातात्विक तथा धार्मिक स्थलहरू एवं ताल, कुण्ड, नदीनाला, खोलाहरू र जातजाति, भाषाभाषीका साथै आर्थिक सम्भावनाका हिसाबले समेत महत्त्वपूर्ण रहेको छ।

प्रशस्त नदीनाला, राष्ट्रिय निकुञ्ज, घना जङ्गलहरू समेत रहेका कारण प्रदेश तीन प्राकृतिक श्रोत र साधनहरूमा समेत धनी रहेको छ। यस प्रदेश भित्र पर्ने प्रमुख नदीहरूमा तामाकोसी, भोटेकोशी, सुनकोसी, बागमती, नारायणी, बुढी गण्डकी, कमला, मरिन, खिम्ती, लिखू, लाल बकैया, इन्द्रावती लगायत दर्जनौं खोला, झरना, ताल, पाँच पोखरी, च्छोरोल्पा, टौदह, गोसाईँकुण्ड, इन्द्रसरोवर, बिस हजारी ताल, छैया ताल, रानीपोखरी जस्ता दर्जनौं ताल तथा कुण्डहरू रहेका छन्। देशको प्रमुख हिमश्रृंखला र हिमालहरू मध्ये लाङटाङ र गौरीशङ्कर लगायतका हिमश्रृंखलाहरू समेत यसै प्रदेशमा पर्दछन्।

यस प्रदेशमा कुल जमिनको ५३.७ प्रतिशत (१०९००८५ हेक्टर) जमिन वन र ७.५७ प्रतिशत (१५३७५९ हेक्टर) जमिन झाडी बुट्यान गरी कुल ५९.२७ प्रतिशत

(१२४३८४४ हेक्टर) जमिन वनले ढाकेको छ। २४.३४ प्रतिशत (४९४०८४ हेक्टर) जमिन खेती योग्य छ। यस प्रदेशमा नदीजन्य क्षेत्र, ताल तलैया, खोला, खहरे, चुरे, भित्री मधेस क्षेत्रभित्र प्रशस्त मात्रामा प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको उपलब्धता रहेको छ। चुरे, पहाड र हिमालमा खानीहरूको प्रचुर सम्भावना पनि देखिन्छ। उपत्यकाको मलिलो माटो, पाँगो माटो देखि नदीनालामा रहेको बालुवा समेत महत्त्वपूर्ण प्राकृतिक स्रोत हुन्। पहाडका ढुङ्गा देखि चुनढुङ्गा समेत पाइने यस क्षेत्रमा सिलौट, खरिढुङ्गा, चुनढुङ्गा, रातो माटो, कालीमाटी देखि विभिन्न ढुङ्गाखानीहरूका साथै सुन, तामा खानी, फलाम खानी, वनजंगल, जडीबुटी, तराई, महाभारत, पहाड र लेकमा विभिन्न प्रजातिका वनस्पतिहरू समेत पाइन्छ।

नेपालको संविधानले व्यवस्था गरेको समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्रको विकास गर्न तथा समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको नारालाई साकार तुल्याउन विकासका गतिविधि तिव्रतर रूपमा सञ्चालन गर्न कालागि आम्दानीको मुख्य स्रोतको रूपमा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थलाई नै लिन सकिन्छ। साझा अधिकारको सूची भित्र रहेका प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको उपयोगसम्बन्धी अधिकारलाई प्रयोग गर्दै यस प्रदेशले नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको उपयोग गर्न कर तथा गैर कर सम्बन्धी विधेयक पारित गरी त्यसलाई कार्यान्वयन गर्न कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयनमा समेत गइसकेको छ। उल्लेखित कानून तथा कार्यविधिका आधारमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले वार्षिक राजश्वको प्रक्षेपण गरेको छ। चालु आ.व.२०७६/०७७ को बजेट निर्माण गर्दा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको राजश्व दुई अर्ब पचास लाख प्रक्षेपण गरिएको छ। यसै सन्दर्भमा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थहरूको दोहन र चोरीसमेत व्यापक बढेको समाचारहरू विभिन्न सञ्चार माध्यमहरूमार्फत् सार्वजनिक भइरहेको, आम नागरिकहरूको व्यापक गुनासो आएको, स्थानीय तहलाई समेत लक्षित गर्दै उजुरी र समाचारहरू प्रकाशित भइरहेको अवस्थामा प्रदेश सभा तथा सार्वजनिक लेखा समितिको समेत गम्भीर ध्यानाकर्षण हुन पुगी यसका विषयमा उपसमिति गठन गरी अध्ययन गर्न सार्वजनिक लेखा समितिले तदारुकता देखायो।

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको विगत र वर्तमानलाई हेर्दा पञ्चायत र बहुदलीय व्यवस्थाको अवधिमा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, दहत्तर बहत्तर सम्बन्धी राजश्व सङ्कलन गर्ने जिम्मेवारी क्रमशः तत्कालीन जिल्ला पञ्चायत र जिल्ला विकास समिति तथा जिल्ला वन

कार्यालयमा थियो। त्यस बेला उत्खनन तथा विक्री वितरण सम्बन्धी अनुगमन गर्ने अधिकार प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई दिइएको थियो। ०६२/०६३ को जनआन्दोलन पछि चुरे एवं अधिकांश नदीनालाहरूमा प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दुरुपयोग तथा चोरी निकासी बढ्न थालेकोले तात्कालिन सरकार र व्यवस्थापिका संसद्को ध्यानाकर्षण भएको देखिन्छ। मिति २०६६/९/२० मा व्यवस्थापिका संसद्को प्राकृतिक स्रोत र साधन समितिले सरोकारवाला मन्त्रालयहरूलाई उत्खनन र निकासी रोक्न निर्देशन दिएको देखिन्छ १ खास गरी चुरे र महाभारत क्षेत्रमा अव्यवस्थित र अनाधिकृत तवरले डोजर तथा एस्काभेटर समेत प्रयोग गरी व्यापक अनियमितता गरी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा र ग्राभेल उत्खनन गरी स्वदेश तथा विदेशमा विक्री वितरण गरेको गुनासो आएपछि समितिको ध्यानाकर्षण भएको पाइन्छ १ त्यसपछि यस विषयमा अध्ययन गर्न मिति २०६६/९/२७ मा माननीय चन्द्रदेव जोशीको संयोजकत्वमा गठित चुरे भावर लगायतका क्षेत्रबाट ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन र निकासी अध्ययन उपसमिति र मिति २०६६/९/२३ मा राष्ट्रिय योजना आयोगका माननीय डा. दिनेशचन्द्र देवकोटाको संयोजकत्वमा १५ सदस्यीय समिति गठन भई विस्तृत अध्ययन भएको देखिन्छ।

सर्वोच्च अदालतले यस सम्बन्धमा निवेदक अधिवक्ता नारायणप्रसाद देवकोटा र विपक्षी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय समेत रहेको २०६६ सालको रिट नं. ०५२१ को सम्बन्धी सर्वोच्च अदालतको संयुक्त इजलासले मिति २०६६ साल पौष २१ मा वातावरण संरक्षण ऐन, २०५३ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ लगायतका अन्य ऐन तथा नियमावली बमोजिम क्रसर, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा निकासीमा कानुन विपरीत भए त्यसको पहिचान गरी त्यस्तो उद्योग वा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा निकासी समेत नगर्न नगराउनु भनी अन्तरिम आदेश दिएको थियो।

त्यसपछि स्थानीय विकास मन्त्रालयको सचिवको संयोजकत्वमा कार्यदल गठन गरी प्रतिवेदन पेस गरेको देखियो। विभिन्न समिति तथा सरकारको ध्यानाकर्षण पछि वातावरण संरक्षण ऐन, २०५३ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ लाई समेत मध्यनजर गर्दै २०६९ सालमा पहिलो पटक कार्यविधि बनेको र पछि २०७१ सालमा दोस्रो पटक नेपाल सरकारबाट स्वीकृत कार्यविधि लागू भएको देखिन्छ। सोही कार्यविधिको आधारमा प्रदेश तीनले नदी जन्य पदार्थ सङ्कलन र उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ लागू गरेको छ।

१.२ उपसमितिको गठन र कार्यक्षेत्र

सार्वजनिक लेखा समितिको काम कारबाहीलाई सहयोग पुऱ्याउन आवश्यकता बमोजिम विभिन्न विषयगत उपसमितिहरू गठन गर्ने गरिन्छ। यसै क्रममा सार्वजनिक लेखा समितिको मिति २०७६ साल ज्येष्ठ १७ गते बसेको बैठकको निर्णय बमोजिम प्रदेश अन्तर्गतका स्थानीय तहमा खनिज तथा नदी जन्य वस्तुहरूको उपयोग बापत प्राप्त हुने राजश्वको सङ्कलन, बाँडफाँड, प्रदेशको सञ्चित कोषमा प्राप्त हुनु पर्ने राजश्व बापतको रकम न्यून प्राप्त भएको र चुहावटको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरी र समस्याका विषयमा आवश्यक अध्ययन, अनुगमन तथा सम्बन्धित निकाय तथा सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया गरी समितिलाई प्रतिवेदन पेस गर्न माननीय सांसद रत्न प्रसाद ढकालको संयोजकत्वमा देहायका सदस्यहरू रहने गरी उपसमितिको गठन गरिएको थियो। उक्त उपसमितिको कार्यविधि पहिलो बैठक बसेको मितिले ३० दिन तोकिएकोमा वर्षादको समय, बाढी पहिरो तथा बजेट अधिवेशनको कारणले तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न गर्न असम्भव देखिएकाले समितिबाट आवश्यक म्याद थप भई २०७६ साल पौषसम्मको समयावधि तोकिएको थियो। यस उपसमितिलाई प्रदेश अन्तर्गतका १३ जिल्ला तथा त्यस अन्तर्गतका सबै स्थानीय तहरहरूमा आवश्यकताअनुसार स्थलगत अध्ययन तथा अनुगमन गर्न सक्ने कार्यदिश प्राप्त भएको थियो। यस उपसमितिमा अनुसूची-२ बमोजिमका माननीय सदस्य एवं कर्मचारीहरू संलग्न रहनु भएको छ।

समितिका सदस्यहरू:

मा. रत्न प्रसाद ढकाल	-संयोजक
मा. दीपक निरौला	-सदस्य
मा. रमेश पौड्याल	-सदस्य
मा. रिता माझी	-सदस्य
मा. सन्त बहादुर प्रजा	-सदस्य

१.३ अध्ययन विधि:

उपसमितिले अध्ययनका क्रममा देहाय बमोजिमको अध्ययन विधि अपनाएको थियो:

१. स्थलगत (प्रत्यक्ष) अध्ययन अवलोकन,
२. विभिन्न तहमा छलफल तथा अन्तरक्रिया,

३. उपलब्ध सामग्रीहरूको अध्ययन,
४. आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट प्राप्त राजस्व संकलन सम्बन्धी विवरण।

१.४ अध्ययनको सीमा:

१. सबै स्थानीय तहमा रहेका नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको उत्खनन र सङ्कलन सम्बन्धी कार्यको स्थलगत अध्ययन अनुगमन गर्न नसकिएको,
२. वर्षायामको बाढी पहिरोको कारण उत्खनन भएका स्थलहरू पुरिएको अवस्थाले गर्दा स्थलगत अनुगमन गर्न व्यवहारिक नभएको,
३. स्थानीय तहहरूको बजेट निर्माण गर्ने समय भएकोले सम्बन्धित सबैको पूर्ण सहभागिता नभएको,
४. समयावधि, निश्चित भूगोल भित्र केन्द्रित तथा सीमित उद्देश्यले गरिएको अध्ययन भएकाले दहत्तर बहत्तरका सबै विषयलाई यस अध्ययनले समेट्न सकेको छैन।

१.५ अध्ययनको उद्देश्य:

१. नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (सङ्कलन र उपयोग) को अवस्थाका बारेमा अध्ययन गर्ने,
२. नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको समग्र अवस्था तथा राजस्व सम्बन्धी अनुगमनको हालको अवस्थाका बारेमा सरोकारवालाहरूको राय तथा धारणा बुझ्ने,
३. नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (सङ्कलन र उपयोग) को अवस्थाको साथै प्राकृतिक श्रोत तथा साधनको सही ढङ्गले उपयोग भए नभएको अध्ययन गर्ने,
४. यस विषयसँग सम्बन्धित राजस्व सङ्कलनको अवस्था तथा चुहावट भए नभएको विषयमा अध्ययन गरी सुझाव पेस गर्ने,
५. नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको उत्खनन, सङ्कलन तथा विक्रिवितरण तथा त्यस सम्बन्धी कार्यविधि तथा मापदण्डको हालको अवस्थाका विषयमा पुनरावलोकन गरी सुझाव पेस गर्ने,
६. यस विषयसँग जोडिएका आर्थिक तथा सामाजिक पक्षहरूको अवस्थाको अध्ययन तथा मूल्याङ्कन गर्ने।

परिच्छेद-२

उपसमितिले सम्पन्न गरेका कार्यहरू

सार्वजनिक लेखा समितिको मिति २०७६ साल जेष्ठ १७ गतेको निर्णय बमोजिम प्रदेश अन्तर्गतका स्थानीय तहमा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थहरूको उपयोग बापत प्राप्त हुने राजश्वको सङ्कलन, बाँडफाँड, प्रदेशको सञ्चित कोषमा प्राप्त हुनु पर्ने राजश्व बापतको रकम न्यून प्राप्त भएको र चुहावटको सम्बन्धमा प्राप्त उजुरी र समस्याका विषयमा आवश्यक अध्ययन, अनुगमन तथा सम्बन्धित निकाय तथा सरोकारवालाहरूसँग अन्तर्क्रिया गरी समितिलाई प्रतिवेदन पेस गर्न गठित यस उपसमितिले कायदेशि बमोजिमको कार्य सम्पन्न गर्न अनुसूची-१ बमोजिम अध्ययन, अनुगमन तथा अन्तर्क्रिया सम्पन्न गरेको छ। उपसमितिले जिल्लागत रूपमा आयोजना गरेको अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सहभागीहरूको नामावली अनुसूची-३ मा प्रस्तुत गरिएको छ। यसै गरी उपसमितिको माग बमोजिम आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट प्राप्त पत्र र राजश्व सम्बन्धी विवरण अनुसूची-४, उपसमितिले आयोजना गरेको अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सहभागिताका लागि जिल्ला समन्वय समितिहरूमा प्रेषित पत्र अनुसूची-५ तथा छुलफल कार्यक्रममा उपस्थितिका लागि मन्त्रालयहरूमा प्रेषित पत्र अनुसूची-६ मा रहेको छ। उपसमितिले जिम्मेवारी वहन गर्ने क्रममा १५ वटा बैठक बसी विभिन्न निर्णयहरू गरी आफ्नो कार्य सम्पन्न गरेको छ।

परिच्छेद-३

३.१ जिल्लागत अध्ययनका क्रममा उठेका विषयवस्तुहरू:

जिल्ला समन्वय समितिको सभा हलमा जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख, उपप्रमुख तथा सदस्यहरू, स्थानीय तहका पदाधिकारीहरू, प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायका प्रमुख, विषयगत कार्यालयका प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, पत्रकार, व्यवसायी एवं सरोकारवालाहरूसँग भएको अन्तर्क्रियामा उठेका विषयवस्तुहरू जिल्लागत रूपमा तपसिल बमोजिम राखिएको छः

१. काभ्रेपलाञ्चोकः

१. अधिकांश उद्योग, खानी, क्रसर मापदण्ड विपरीत रहेका।
२. नदी जन्य पदार्थको समयमा नै IEE नगराउँदा ठेक्का लगाउन ढिला भएको साथै IEE ले ३ महिनाको मात्र समयावधि तोकिएकोले फागुन सम्म मात्र निकाल्न पाएकोले कतिपय व्यवसायीहरू मुद्दामा गएको।
३. खनिज जन्यको होइन नदी जन्यको मात्र राजश्व बुझाउनु पर्ने भन्ने बुझाई केही स्थानीय तहको रहेको।
४. साझा अधिकारको सूचीको बुझाईमा स्पष्टता नभएकोले समयमा राजश्व नबुझाएको।
५. बन्द गर्ने र खुलाउने प्रक्रियाले प्रशासन पारदर्शी नरहेको।
६. अवैधानिक उद्योग र खानीबाट राजश्व सङ्कलन गर्नु पनि अवैधानिक रहेको भनाई।
७. अनुगमन र संरक्षणको लागि प्रहरी, जिल्ला समन्वय समितिलाई खर्चको व्यवस्था गर्नु पर्ने।
८. जिल्ला अनुगमनलाई थप बलियो बनाउन बन्द गर्ने, कारबाही गर्ने अधिकार दिनु पर्ने।
९. मापदण्ड खुकुलो बनाउनु पर्ने।
१०. जरिवाना गरेको राजश्व कहाँ जम्मा गर्ने स्पष्ट नभएको।

११. मापदण्ड अनुसार चले नचलेको हेर्न प्राविधिक जनशक्ति आवश्यक रहेको।
१२. व्यवसायीले पूर्ण रूपमा काम गर्न नपाएको।
१३. स्थानीय सरकारले ठेक्का लगाए पनि जिल्ला समन्वय समितिले बन्द गर्ने गरेको।
१४. क्रसर तथा खानीले कालो पत्रे सडकमा क्षति, वातावरण प्रदूषण, नदीनाला सुक्ने, धमिलिने र ध्वनि प्रदूषण भएको।
१५. रातभरि चोरि भएर निकासी हुँदा कुन निकायले बिल काट्ने वा नकाट्नेमा अन्यौलता।
१६. ठेक्का पछि IEE आउँदा समस्या।
१७. अनुगमन पक्ष फितलो भएको हुँदा अधिकार सम्पन्न अनुगमन समिति बनाइनु पर्ने।
१८. अनुगमनको लागि प्रदेश सरकारले पठाउने रकम नपठाउँदा मुद्दामा बकिललाई दिने शुल्कको समस्या।
१९. सुरक्षाको कारण स्थानीय व्यक्तिहरूले उजुर गर्ने अवस्था नहुँदा सुरक्षाको व्यवस्था हुनु पर्ने।
२०. ठेक्का पाए पनि स्थानीय बासिन्दाबाट केही स्थानमा अवरोध।
२१. दिउँसो टिप्पर नचल्दा नोक्सानी हुने र उक्त नोक्सानीको क्षतिपूर्ति कहाँबाट पाउने।
२२. IEE अनुसार बालुवा नभएको।
२३. जिल्ला समन्वय समितिले अवैध भनिएको क्रसरलाई प्रदेश उद्योग, पर्यटन तथा वन मन्त्रालयबाट सुचारु गर्न निर्देशन सहितको पत्र व्यवसायीलाई दिँदा समस्या।
२४. जिल्ला अनुगमन समितिले दर्ता नभएका खानीहरूमा उत्खनन कार्य रोक्न निर्देशन दिँदा पनि नरोकिएको।
२५. निकासी कर स्थानीय तह पिच्छे लगाउने गरेको।

२६. क्रसर एवं बालुवा प्रसोधन उद्योग संचालनमा विभिन्न तहका जनप्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको समेत संलग्नता रहेकोले मापदण्ड पालना नहुने तथा दुरुपयोग बढ्ने गरेको।

२. सिन्धुपाल्चोक:

१. स्वीकृत प्राप्त उद्योगहरू मापदण्ड विपरीत भन्न नमिल्ने। सम्पूर्ण क्रसर-खानी, वासिङ सेन्टर वैधानिक रहेको।
२. अहिलेको मापदण्ड कार्यान्वयन गर्दा पृथ्वीमा होइन चन्द्रमामा मात्र उद्योग सञ्चालन गर्न सकिने।
३. जलविद्युत आयोजनामा प्रयोग हुने खानी तथा बालुवाको कुनै राजश्व नउठ्ने। राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूले अहिलेसम्म कुनै कर शुल्क नतिरेको।
४. द्विविधाको कारणले खनिज जन्य पदार्थको राजश्व नबुझाएको।
५. अमानत र टेन्डर दुवै प्रक्रियाबाट राजश्व सङ्कलन गरेको।
६. कार्यविधि र नियम भूगोल हेरेर बनाउनु पर्ने।
७. असार, श्रावण र भाद्रमा धेरै बालुवा बगेर खेर जाने तथा काम गरेर खानेको रोजगारी नहुने समस्यालाई हल गर्नु पर्ने।
८. अनुगमनलाई प्रदेश सरकारले ट्रेनिङ, प्राविधिक जनशक्ति र आर्थिक स्रोत उपलब्ध गराउनुपर्ने।
९. काभ्रेपलान्चोक जिल्लासँग सिमाना विवाद रहेको।
१०. उद्योग मैत्री वातावरण बनाउन निश्चित स्थान तोकी उद्योग सञ्चालन गर्न दिनु पर्ने साथै भौतिक पूर्वाधार सरकारले निर्माण गर्नु पर्ने।
११. क्रसर उद्योगहरूले खोलाको बहाव परिवर्तन गरी उत्खनन गरेको अवस्था रहेको।
१२. अनुमति दिनु अघि नै क्रसर सञ्चालन गर्ने स्थान उपयुक्त/अनुपयुक्त निर्धारण गर्नु पर्ने।
१३. जुरेमा सञ्चालित क्रसर उद्योग तथा वासिङ सेन्टरका कारण बस्ती जोखिममा परेको लिखित उजुरी परेको।

१४. बालुवा प्रशोधन केन्द्र दर्ता गरी क्रसर उद्योग सञ्चालन भएको।
१५. क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन उद्योग संचालनमा विभिन्न तहका जनप्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको समेत संलग्नता रहेकोले मापदण्ड पालना नहुने तथा दुरुपयोग बढ्ने गरेको।
१६. राष्ट्रिय निकुञ्जका कारण नदी जन्य पदार्थ उत्खननमा समस्या भई राजश्व सङ्कलनमा कमी भएको।

३. सिन्धुली:

१. मारुती सिमेन्टले (दुधौली नपा) खानी प्रयोग गरेको, रोयल्टी राजश्व स्थानीय तहलाई नतिरेको, बाटो, बस्ती जोखिममा रहेको।
२. दिउसो ट्रिपर चलन बन्द गर्दा राजश्व उठ्न नसकेको तर चलन दिए बाटो ठप्प हुने र धेरैको ज्यान जाने खतरा रहेको।
३. कुनै पनि क्रसरको मापदण्ड नपुगेको।
४. भूगोल अनुसारको मापदण्ड बनाउनु पर्ने।
५. राजश्व भन्दा पनि प्राकृतिक स्रोत साधन माथिको दोहन व्यवस्थापन गरिनु पर्ने।
६. चुरे क्षेत्रको नदी जन्य पदार्थ निकाल्नु पर्ने।
७. अव्यवस्थित बाटो खन्ने काम धेरै भएकाले पहिरोको जोखिम बढेको।
८. वासिङ सेन्टरको नाममा क्रसर सञ्चालित छन्।
९. वर्षाको बेलामा पनि बालुवा निकालिएको।
१०. वातावरणीय प्रभावलाई पनि ध्यान दिनु पर्ने।
११. क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन उद्योग सञ्चालनमा विभिन्न तहका जन प्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको समेत संलग्नता रहेकोले मापदण्ड पालना नहुने तथा दुरुपयोग बढ्ने गरेको।
१२. अमानत र टेन्डर दुवै प्रक्रियाबाट राजश्व सङ्कलन गरेको।
१३. स्थलगत अनुगमन विना नै IEEप्रतिवेदन तयार हुने गरेकाले समस्या सृजना भएको।

१४. अनुगमन कार्यका लागि खर्चको व्यवस्थापन गर्न समस्या रहेको।
१५. क्रसर उद्योगको कारण बस्ती र खेती योग्य जमिन कटानको समस्या रहेको।
१६. सम्बन्धित जिल्लाले कार्यविधि बनाउने हो भने आफ्नो भौगोलिक स्थिति अनुसार कार्यविधि बनाउन सकिने।
१७. सडक सञ्जाल नभएका कारण केही स्थानमा उत्खनन कार्य हुन नसकेको।

४. काठमाण्डौ:

१. मापदण्डले केही पक्षहरू स्पष्ट नपारेको। मनोहरा, विष्णुमती, वागमती लगायतको क्षेत्रमा नदी जन्य पदार्थहरू सतह भन्दा माथि आएकोले बस्ती डुबान हुने समस्या रहेको त्यसको लागि त्यस्ता नदीहरूबाट नदी जन्य पदार्थहरू निकाल्न मिल्ने कार्यविधि आवश्यक रहेको।
२. माटो तथा बालुवा खानी निजी जग्गाको नाममा झिक्ने गरेको।
३. वासिङ सेन्टरको कार्यविधि बन्नु पर्ने।
४. प्रहरीलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था हुनु पर्ने।
५. अनुमति दिने निकायले अनुगमन नगर्दा समस्या भएको।
६. वर्षादको समयमा दोहन बढी हुने गरेको।
७. कार्यविधि कार्यान्वयनमा समस्या रहेको।
८. मापदण्ड अनुरूपका क्रसर उद्योगहरू नरहेको।

५. नुवाकोट:

१. असार, श्रावण र भाद्रमा सबैभन्दा धेरै बालुवा आउने बेलामा निकाल्न पाउनु पर्ने तर नदीमा डोजर लगाउन नदिने काम राम्रो भएको।
२. नदी किनारामा बस्ने, दैनिक श्रम गरेर खाने श्रमिकको रोजीरोटीहरूको समस्या भएकोले बालुवा झिक्न दिइएको।
३. जोखिमपूर्ण तरिकाले वर्षायाममा बालुवा निकाल्ने गरिएको।

४. दररेट महँगो भएको।
५. राष्ट्रिय निकुञ्ज र स्थानीय सरकारको चेपुवामा व्यवसाय रहेको।
६. राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूले स्थानीय सरकारलाई जानकारी समेत नगराई क्रसर खोल्ने र कुनै राजश्व समेत नतिरेको।
७. उद्योग मैत्री वातावरण नभएकोले काम गर्न सक्ने स्थिति नरहेको।
८. क्रसर उद्योगहरू बन्द रहेका।
९. धादिङमा निर्बाध चल्दा नुवाकोटमा मात्र बन्द किन?
१०. वन र निकुञ्जको छुट्टाछुट्टै कानुनले असजिलो बनाएको।
११. यो मापदण्ड अनुसार न क्रसर उद्योग सञ्चालन गर्न सकिन्छ नत राजश्व नै उठ्दछ।
१२. अवैध उत्खननमा प्रयोग गरिएको स्काभेटरलाई प्रशासनद्वारा फलामे सिक्रीले बाँधेर राखिएको।
१३. जिसस र प्रशासनले स्थानीय सरकारसँग समन्वय नगरी सिधै हस्तक्षेप गर्ने गरेको।
१४. सेटिङमा तस्करी हुने गरेको।
१५. नियम, कानुन र नियतमा फरक फरक देखिएको।
१६. कार्यविधि बनाउँदा स्थानीय स्तरमा छलफल नगरी माथिबाट ल्याइयो जसले कार्यान्वयनमा समस्या पैदा गरेको।
१७. रसुवासँगको सीमा विवाद रहेको।
१८. नदीको बहाव बढी भएको स्थानमा उत्खनन हुने परिपाटीले समस्या।
१९. अनुगमन खर्च व्यवस्थापनमा समस्या।
२०. भूगोल अनुसार कार्यविधि फरक-फरक हुनु पर्ने।
२१. IEE समयमा नआउँदा छोटो समयको लागि ठेक्का आव्हान गर्दा समेत कुनै टेन्डर नपरेको। परेको स्थानमा स्थानीयबाट अवरोध हुने गरेको।
२२. ठेक्का लगाए पनि ठेकेदारले क्षतिपूर्ति भराई पाउँ भनी निवेदन दिँदा समस्या।
२३. शिवपुरी क्षेत्रमा बफर जोन कार्यक्रम बारे बुझाउनु पर्ने।

२४. क्रसर दर्ताको लागि आए पनि मापदण्डको कारण स्वीकृति दिन नसकेको अवस्था।
२५. करारमा राखेको कर्मचारी नै बिल सहित भागी दिँदा असाध्यै जटिल समस्या आएको।
२६. प्रजिअ र एसपी सरुवा हुना साथ बन्द भएको क्रसर सञ्चालन गर्ने प्रवृत्ति रहेको।
२७. राष्ट्रिय गौरवको आयोजनालाई ५०० मिटर लागु नहुने तर अन्यलाई किन?
२८. अनुगमनको पाटो फितलो भएको हुँदा यसलाई अधिकार सम्पन्न र प्रभावकारी बनाउनु पर्छ।
२९. निश्चित क्षेत्रमा औद्योगिक क्षेत्र स्थापना गर्नु पर्ने।
३०. क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन उद्योग सञ्चालनमा विभिन्न तहका जन प्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको समेत संलग्नता रहेकोले मापदण्ड पालना नहुने तथा दुरुपयोग बढ्ने गरेको।

६. धादिङ्ग:

१. वर्षायाममा समेत साबेलबाट बालुवा उत्खनन गर्न पाउनु पर्ने।
२. धादिङमा निर्बाध रूपमा क्रसर सञ्चालनमा रहेको।
३. वासिङ सेन्टरको नाममा क्रसर उद्योग तथा फिरफिरे उद्योग सञ्चालनमा रहेका।
४. खानी दर्ता प्रदेश मातहतमा ल्याउनु पर्‍यो।
५. अवैध रूपमा उत्खनन गरिएका खाल्डोमा परेर बसेर मानिसहरू मर्ने गरेको।
६. IEE अनुसार तोकिएको क्षेत्रभन्दा बढी उत्खनन भएकोमा अनुगमन गर्ने निकाय को हो ?
७. स्थानीय तहमा मापदण्ड हेर्ने प्राविधिक जनशक्ति आवश्यक रहेको।
८. कार्यविधि अनुकूल नभएकोले संशोधन हुनु पर्ने।
९. ठेकेदारले पुरै रकम नबुझाई मुद्दामा गएको।

१०. ढुङ्गा खानी सञ्चालन गर्न उपयुक्त रहेका स्थान पहिचान गरी IEE गरी खानी सञ्चालन गर्नु पर्ने।
११. IEE गरेको स्थानमा पनि मापदण्डको कारण उत्खनन गर्न समस्या।
१२. कार्यविधि ढिलो आउँदा समस्यामा परेको।
१३. IEE देखाउने दाँत मात्र भएको।
१४. कतिपय स्थानीय तहले राजश्व सङ्कलन खाता नै नखोलेको।
१५. मापदण्ड र नवीकरणको कारण उद्योगहरू बन्द भएपछि राजश्वमा कमी भएको।
१६. व्यवसायीसँग सल्लाह गरेर मुद्दामा नजान अनुरोध।
१७. IEE अनुसार काम हुनु पर्छ। प्रदेश कानून वातावरण र भूगोलसँग सम्बन्धित छ।
१८. IEE ले तोकेको भन्दा बढी खनेमा जरिवाना तिराउनु पर्छ।
१९. टिप्परहरू जहाँतहाँ पार्किङ र तीव्र गतिको कारण समस्या।
२०. प्रहरी विरुद्ध सुराकी पठाउने गरेको।
२१. IEE ले भनेको भन्दा बढीमा ठेक्का लगाउँदा चुनौती।
२२. बन्द भएको उद्योगलाई जुन अवस्था थियो त्यही अवस्थामा सञ्चालन गर्न प्रदेश सरकारबाट पत्र आएपछि समस्या।
२३. सडक खन्ने नाममा लैजाने स्काइभेटरले बालुवा निकाल्न प्रयोग गरेको र हेर्न जाँदा लुकाएर राखे गरेको।
२४. व्यवसायी, स्थानीय सरकार र प्रशासन बिच असमझदारी।
२५. बगर बगरमा समेत प्रहरीलाई ड्युटीमा खटाउन बाध्य भएको।
२६. धादिङको पहाडहरू गहिरिँदै गएको।
२७. भूगोल अनुसार दररेट तोक्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिनु पर्ने।
२८. क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन उद्योग सञ्चालनमा विभिन्न तहका जन प्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको समेत संलग्नता रहेकोले मापदण्ड पालना नहुने तथा दुरुपयोग बढ्ने गरेको।

७. भक्तपुर:

१. खानीहरू बन्द गरिएका, अख्तियारले हेरिरहेको अवस्था भएकाले उक्त खानी सञ्चालन हुन नसकेको।
२. प्रदेशको राजस्व संकलनमा मात्र ध्यान गएको।
३. व्यवसायीको सुरक्षा कसले गर्ने।
४. कार्यविधिले खानी सम्बन्धी स्पष्ट पार्न नसकेको।
५. मनोहरामा नदीजन्य पदार्थहरू जमिन भन्दा माथि आएकोले बस्ती डुवान हुने समस्या रहेकोले नदीजन्य पदार्थहरू निकाल्न मिल्ने नियम आवश्यक रहेको।
६. कर एकद्वार हुनुपर्ने। निकासी कर बाह्य र आन्तरिकको फरक छुट्टिन नसकेको।
७. इटाभट्टाको लागि माटो उत्खनन भएकोछ।
८. संघ र प्रदेश सरकारबाट बनेका कार्यविधिले अन्यौलता थपेको।
९. अव्यवस्थित उत्खननका कारण बस्ती जोखिममा रहेका।
१०. दिउँसो टिप्परहरू चलन नदिँदा राति मात्रै व्यवसाय संचालन गर्नु पर्दा तिव्र गतिको कारण समस्या।
११. नगर र खानीका कर्मचारीहरूलाई नै कानुनको बारेमा जानकारी नभएको।
१२. प्राकृतिक श्रोत साधनको दोहन बन्द भएको छ।

८. चितवन:

१. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको केही संशोधन भएर आएको कानुनी व्यवस्था अनुसार नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको राजस्व स्थानीय सरकारको अधिकार क्षेत्र भित्र रहेको भनाई, राजस्व प्रदेशमा बुझाउनु नपर्ने बुझाई।
२. चितवन जिल्लाको नदी जन्य पदार्थहरू चुरे क्षेत्रबाट माटो मिसिएर आउने हुँदा अन्य जिल्लाको जस्तो राम्रो नरहेकोले दररेट फरक हुनु पर्ने साथै वर्गीकरण हुनु पर्ने।
३. राष्ट्रपति चुरे संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र र निकुञ्जहरूमा कसरी उत्खनन गर्ने स्पष्ट कार्यविधि आउनु पर्ने तथा स्टक सामाग्री प्रशस्त रहेको।

४. स्टक प्रमाणित गर्ने विधि र निकाय स्पष्ट नहुँदा ठुलो समस्या परेको।
५. सीमा विवाद रहेको।
६. सिमेन्ट फ्याक्ट्रीलाई प्रति बोराको दररेट तोक्नु पर्ने।
७. IEE र EIA Report प्राविधिकले फिल्डमा नगई गुगल सर्च गरी तयार गर्ने गर्दा वस्तुवादी र व्यवहारिक रिपोर्ट नआउने।
८. व्यवसायीले कानून हातमा लिने कार्य चितवनमा हाबी रहेको। टेन्डर वा अमानत उठाउँदा धम्की आउने गरेको।
९. टेन्डर गरेको ठाउँमा ठेकेदारले पहिलो किस्ता बुझाउने, दोस्रो बुझाउन अटेर गर्ने र मुद्दामा जाने गरेको।
१०. ठुला आयोजनाको नामा खुलेका क्रसर उद्योगहरू आयोजना सम्पन्न भए पछि पनि सुचारु रहने गरेको।
११. दररेट वैज्ञानिक भएन।
१२. चुरे क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र र निकुञ्ज, हिमाल, पहाड, तराईलाई मध्य नजर गरेर वैज्ञानिक कार्यविधि बनाउनु पर्ने।
१३. अनुगमन समितिलाई मापदण्ड विपरीत उद्योग बन्द गर्ने, कारबाही गर्ने स्पष्ट अधिकार दिनु पर्ने।
१४. दर्ता पहिला, मापदण्ड पछि आउँदा समस्या।
१५. निकासी र आन्तरिकलाई एउटै दररेट व्यवहारिक भएन।
१६. प्रदेश नं. २ र ४ मा भन्दा महँगो दर रेटको कारण बिक्रीमा समस्या, फाइदाको लागि अन्य प्रदेशबाट सामान ल्याउने गरेको।
१७. व्यवसायी कर भनेर १० हजार बाट ५० हजार सम्म तिर्न लगाउँदा समस्या।
१८. एक द्वार प्रणालीबाट कर तिर्ने वातावरण बनाउन आग्रह।
१९. कर तिर्ने व्यवसायीलाई सरकार र राज्यले घाँटी निचोर्ने काम गरेको छ।
२०. ठेकालाई व्यवस्थित गर्ने कानून बेग्लै हुनु जरुरी छ।
२१. चोरी गर्नेलाई पक्राउ गर्दा पनि माथिबाट छोड्न दबाव आउने।

२२. अवैध उत्खनन व्यापक भएको छ।
२३. मागको आधारमा उत्खनन र सङ्कलन गर्न जरुरी छ।
२४. व्यक्तिगत घर बनाउन करको कारणले समस्या।

९. मकवानपुर:

१. कसर उद्योग सञ्चालनमा एकरूपता हुनु पर्ने। असारबाट उद्योगहरू बन्द रहेका।
२. कसर उद्योगको नवीकरण कसले गर्ने स्पष्ट हुनु पर्ने ?
३. दररेट स्थानीय तह तोक्ने अधिकार दिनु पर्ने र कसर र वासिङ सेन्टर खोल्न र बन्द गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई दिनु पर्ने।
४. IEE गर्दा धेरै खर्च हुने गरेको।
५. खानीहरूको रोयल्टी बाँडफाँड के भइरहेको छ।
६. व्यवसायीहरूलाई अपराधी जस्तो व्यवहार गरेको।
७. अवैध भन्ने राजश्व उठाउने, मापदण्ड र विना दर्ता सञ्चालितबाट राजश्व कसरी उठाउने।
८. मकवानपुरमा चुनढुङ्गा खानी प्रशस्त रहेका छन्। त्यस सम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि आवश्यक रहेको।
९. राष्ट्रपति चुरे संरक्षण क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र र निकुञ्जहरूमा कसरी उत्खनन गर्ने स्पष्ट कार्यविधि आउनु पर्ने।
१०. खानीले गर्दा बस्तीहरू पहिरोको जोखिममा रहेका।
११. सञ्चालनमा रहेका कसर उद्योगहरूलाई व्यवस्थित गरी मापदण्ड पुर्‍याउन लगाउने कि बन्द गरेर नयाँ खोल्ने स्पष्ट हुनु पर्ने।
१२. ठेक्का सम्झौतामा तोकिएको परिमाण भन्दा बढी उत्खनन भई अदालतमा मुद्दा रहेको।
१३. निश्चित स्थान तोकिएको उद्योग सञ्चालन गर्न दिनु पर्ने साथै भौतिक पूर्वाधार सरकारले निर्माण गर्नु पर्ने।

१४. राजस्व सङ्कलनमा मात्र स्थानीय तह केन्द्रित रहेको तर IEE अनुसारको संरक्षण कार्य नभएको।
१५. दररेट र परिमाण तोकेर ठेक्का लगाउँदा नाफा कमाउन प्रशासनिक मिलेमतोमा चोरी निकासी हुने गरेको।
१६. क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन उद्योग सञ्चालनमा विभिन्न तहका जन प्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको समेत संलग्नता रहेकोले मापदण्ड पालना नहुने तथा दुरुपयोग बढ्ने गरेको।
१७. नदी जन्य पदार्थको वर्गीकरण गरी दररेट तोक्नु पर्ने।
१८. प्रदेश नं. २ को भन्दा दररेट महँगो भएको।
१९. राक्सिराङ गा.पा., वडा नं. ४ र कैलाश गा.पा., वडा नं. ३ मा रहेको चुनढुङ्गा खानीको उत्खननले बस्ती जोखिममा पर्नुको साथै खोलामा रहेको बालुवामा पहिरोको माटो मिसिदा उक्त स्रोत पनि उपयोग गर्न नसकिने अवस्थामा पुगेको।

१०. रामेछाप:

१. मापदण्ड खुकुलो बनाउनु पर्ने।
२. सीमा विवाद समाधान गर्नु पर्ने।
३. वन र सडकले सरोकारवालाहरूसँग समन्वय नगर्ने।
४. पहाड, चुरे, मधेस भूगोल अनुसार मापदण्ड बनाउनु पर्ने।
५. नीति नियम प्रदेश भरि एकरूपता आउनु पर्ने।
६. रणजोर खोलाको नदीजन्य पदार्थले पुल नै छोप्ने अवस्था हुन लागेको उत्खनन कसरी गर्ने।
७. अवैध चोरी निकासी र उत्खननमा कारबाही तथा जरिवानाको विधि उपयुक्त नभएको।
८. अनुगमन कार्यमा जनशक्ति र आर्थिक अभाव रहेको।
९. नदीको बहाव परिवर्तन हुने गरी उत्खनन हुने गरेको।
१०. तोकिएको क्षेत्र भन्दा बढी क्षेत्रमा उत्खनन हुने गरेको।

११. उत्खनन तथा सङ्कलन गर्न नपाएको भनी व्यवसायीले मुद्दा हालेको।
१२. सडक सञ्जालको विकास नहुँदा समस्या।
१३. प्रदेश र सङ्घले स्थानीय तहलाई हस्तक्षेप गर्ने गरेको।
१४. प्रशासनले बढी आँखा लगाउने गरेको।

११. दोलखा:

१. बाह्रै महिना नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ उत्खनन गर्न पाउनु पर्छ भन्ने माग रहेको।
२. असार, श्रावण र भाद्रमा पनि खोला बगरमा एक्स्काभेटर बालुवा निकाली चोरी निकासी बढेको।
३. स्थानीय तहले टेन्डर गर्दा जिल्लासँग समन्वय नगरेको, IEE पनि नगरेको।
४. सडक र खानीले पहिरोको जोखिम बढेको।
५. स्थानीय तह गम्भीरतापूर्वक राजस्व सङ्कलन गर्न नलागेको।
६. विकट भौगोलिक स्थितिका कारण बाटोघाटो निर्माण नहुँदा ठेक्का लिन ठेकेदारहरू नआउने।
७. संरक्षण गरी उपयोग गर्नु पर्ने नदी तथा खनिज जन्य पदार्थहरूको दोहन तीव्र रूपमा भएको।
८. बन क्षेत्रलाई सडक सञ्जाल बनाई उत्खनन गर्नु पर्ने भएकोले बोटबिरुवा मासिँदा विवादमा।
९. नियमन प्रदेशले र व्यवस्थापन स्थानीय तहले गर्नु पर्ने।

१२. ललितपुर:

१. साझा अधिकारको विषय स्पष्ट नहुँदा समस्या रहेको।
२. गोदावरी न.पा.ले क्रसर उद्योगहरूलाई स्थानान्तरण गर्न २ वर्षको समयावधि नगर सभाबाट पारित गरिदिएको। जसले मापदण्ड विवरित उद्योगहरू निर्बाध चलिरहेका।

३. क्रसर दर्ता गर्दा पहिले ५ हजार लिने गरेकोमा हाल क्रसरलाई ५ लाख र खानीलाई ७ लाख लिने गरेको।
४. जिल्लामा नदी तथा खानी जन्य उद्योगहरू मापदण्ड अनुरूप नभएकाले अनुगमन आफैले नगरी स्थानीय तहलाई अनुगमनको जिम्मा दिएको।
५. जिल्ला अनुगमन समिति नै अलमलमा परेको।
६. उद्योग गैर कानुनी रूपमा सञ्चालन भएकोले अनुगमन बाध्यकारी नभएको।
७. क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन उद्योग सञ्चालनमा विभिन्न तहका जन प्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको समेत संलग्नता रहेकोले मापदण्ड पालना नहुने तथा दुरुपयोग बढ्ने गरेको।
८. सङ्घ र प्रदेशको मापदण्ड फरक-फरक भएकाले अनुगमनमा समस्या आएको।
९. जिल्लाभरको खानी उद्योगहरूको विवरण माग गर्दा स्थानीय तहले उपलब्ध नगराएको।
१०. उद्योग मन्त्रालय, खानी विभाग, घरेलु कार्यालय सबैलाई एक द्वार प्रणालीमा ल्याई स्वीकृति दिने र अनुगमन गर्ने निकाय एउटै हुनु पर्ने।
११. मापदण्ड/कार्यविधि व्यवहारिक नरहेको।
१२. केही खानी क्षेत्र खानी विभागबाट रोक्का राखेकोले उत्खनन गर्न नसकिएको।
१३. गत वर्ष ठेक्का लगाएको तर मुद्दा परेको कारण राजस्व सङ्कलनमा समस्या।
१४. सञ्चालनमा रहेका क्रसर उद्योगहरू व्यवस्थित गरी मापदण्ड पुर्‍याउन लगाउने कि बन्द गरेर नयाँ खोल्ने स्पष्ट हुनु पर्ने।
१५. खानीको कारण बस्ती स्थानान्तरण गर्नु पर्ने देखिएको।
१६. वनसँग सल्लाह र सहमतिमा मात्र खानी सञ्चालन गर्न अनुरोध।
१७. साङ्गठनिक अपराध मौलाएको।
१८. टिकाभैरवको मन्दिर र पुल नजिक खानी सञ्चालन हुँदा समस्या।
१९. अनुगमनमा जाने सूचना चुहावट हुँदा अनुगमन फितलो।
२०. विभिन्न निकायबाट फोनबाट दबाब आउँदा काम गर्न समस्या।

२१. बस्तीमा टिपर आतङ्क रहेको।

१३. रसुवा:

१. हाइड्रोपावरहरूबाट नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ प्रयोग गरे बापतको राजश्व प्राप्त नभएको।
२. कानुनी अस्पष्टता रहेको।
३. राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा IEE गर्न कानुनी समस्या रहेको।
४. निजी जग्गामा खानी देखाउने तर सार्वजनिक जग्गाबाट ढुङ्गा गिट्टी सङ्कलन गरेको।
५. स्टक सामाग्री रहेको तर स्टक प्रमाणित गर्न प्राविधिक समस्या रहेकोले बिक्री वितरणमा समस्या।
६. भिरालो नदी खोलाबाट बगेर जाने बालुवा सङ्कलन गर्न नयाँ व्यवस्था गर्नु पर्ने।
७. नदी छेउमा रहेको निजी जग्गामा पोखरी बनाई बालुवा सङ्कलन गरिएको।
८. IEE Report अध्ययन गर्न प्राविधिक जनशक्तिको अभाव रहेको।
९. राष्ट्रिय निकुञ्जको कानून समय सापेक्ष सहज बनाउनु पर्ने।
१०. वर्षा याममा बगेर जाने सामाग्री उत्खनन गर्न पाउनु पर्ने।
११. कालिका गाउँपालिकाले नदी जन्य पदार्थ उत्खनन गर्न आफैले कार्यविधि बनाई उत्खनन गर्ने गरेको।

३.२ अध्ययनका क्रममा उपसमितिले देखेको जिल्लागत अवस्था:

उपसमितिको आयोजनामा सरोकारवालाहरूसँग भएको अन्तर्क्रिया तथा स्थलगत अध्ययन अवलोकनमा उपसमितिले देखेको जिल्लागत अवस्थालाई तपसिल बमोजिम राखिएको छ:

१. काभ्रेपलाञ्चोक:

१. प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दुरुपयोग भइरहेको,
२. जिल्ला अनुगमन समितिले अनुगमन गरिरहेता पनि प्रभावकारिता नदेखिएको,
३. क्रसर, खानी तथा फिरफिरेहरूको एक प्राविधिक समिति बनाई विस्तृत अध्ययन गरेको साथै प्रतिवेदन जिल्ला समन्वय समितिलाई बुझाई सकेको,
४. प्रतिवेदन अनुसार केही क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू अनुमति बेगर चलिरहेका,
५. रोशी र सुनकोसी नदी किनारमा सञ्चालित उद्योगहरूले सार्वजनिक तथा नदी किनारका ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाहरूको चरम दोहन गरिरहेको तथा उद्योगबाट निस्केका धुलोका कण लगायत उपयोगमा नआउने वस्तुहरू नदी र सडक छोपिने गरी थुपारिएकोले नदी खोला धमिलो र सडक बस्ती धुलाम्मे बनेको,
६. स्थानीय तहले IEE गराउँदा समय सीमा तथा गुणस्तरमा ध्यान दिन नसकेको,
७. व्यवसायी र स्थानीय तह बिच विवाद भई मुद्दा चलिरहेको,
८. कतिपय स्थानमा स्थानीय तह पिच्छे निकासी कर लगाउने गरेको,
९. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजस्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
१०. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वासिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका।

२. सिन्धुपाल्चोक:

१. जिल्ला समन्वय समितिको तर्फबाट आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र गरिनु पर्ने अनुगमनमा पर्याप्त ध्यान नपुगेको,
२. कार्यविधि र मापदण्ड ख्याल नगरी उत्खनन तथा बिक्री वितरण गरेको,
३. उद्योग तथा खानीहरू दर्ता प्रक्रिया पुरा गरेपछि अन्य सर्तहरू पुरा नगरेको भए पनि वैधानिक नै रहेको भन्ने बुझाइ,
४. वर्षा याम (श्रावण, भाद्र र असोज) मा पनि प्रचलित नियम कानून विपरीत नदीमा बालुवा उत्खनन गरी रहेको,
५. नियम सङ्गत प्रक्रिया भन्दा बाहिरकाले समेत चोरी निकासी गर्ने गरेको भेटिएको,

६. नदी किनारमा रहेका खानी र ऋसरहरूको प्रभावका कारणले जुरे लगायत केही क्षेत्र पहिरोको जोखिममा रहेका,
७. मध्य पहाडी लोक मार्ग निर्माणका निम्ति कम्पनीले कुनै पनि तह सँग समन्वय नगरी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन गर्ने गरेको,
८. निकुञ्ज र वनले प्रभावित क्षेत्रमा उत्खनन गर्न समस्या रहेको,
९. भूगोल र समयानुकूल कार्यविधि र मापदण्ड व्यवहारिक बनाउन सुझाव आएको,
१०. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजस्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
११. अधिकांश ऋसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

३. सिन्धुली :

१. जिल्ला समन्वय समितिले अनुगमन गरिरहेको भएता पनि आवश्यक जनशक्ति अभावका कारण अवैध उत्खनन तथा निकासी लगायतका गतिविधि नियन्त्रण गर्न नसकेको,
२. कार्यविधिलाई लागु गर्न कार्यान्वयन तहमा अझै पनि अफ्ठ्यारो रहेको,
३. जिल्ला अनुगमनका क्रममा प्राकृतिक श्रोतहरूको नियम विपरीतको दोहन रोकनुपर्छ भन्नेमा एकरूपता रहेको,
४. उपयोग नहुने तथा चुरे क्षेत्रका खहरेमा जम्मा हुने खनिज तथा नदी जन्य पदार्थ बालुवा, पाँगोमाटो लगायतको उत्खननमा समस्या रहेको,
५. जिल्लाका प्रायः खनिज तथा नदी जन्य उद्योगहरूले मापदण्ड पूर्णरूपमा पुरा गर्न नसकेको,
६. ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बोक्ने सवारी साधनका कारणले सडक दुर्घटना बढेको, यातायात आवागमनमा समेत अफ्ठ्यारो परेको र वातावरण प्रदूषण गरेको,
७. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजस्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
८. अधिकांश ऋसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

४. रामेछाप :

१. नदी तथा खानीजन्य श्रोतको कमी रहेको,
२. अनुगमन हुने गरेको भएता पनि कार्यविधि अनुसार कार्यान्वयन गर्न कठिनाई रहेको,
३. रणजोर खोलाको सतह बढ्न गई बस्ती, सडक, पुल तथा खेती योग्य जमिन जोखिममा परेको,
४. वनको आफ्नै मापदण्ड भएका कारण पनि उत्खननमा समस्या आएको,
५. भौगोलिक विकटताले उत्खनन र बिक्रीमा समस्या रहेको,
६. जिल्लाका सम्बन्धित निकाय बिच प्रभावकारी समन्वय नभएको,
७. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
८. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

५. दोलखा :

१. जिल्ला समन्वय समितिको भूमिका प्रभावकारी नरहेको,
२. नियमित अनुगमन तथा कार्यविधि कार्यान्वयनमा तदारुकता नदेखिएको,
३. स्थानीय तह राजश्व सङ्कलनमा संवेदनशील नरहेको प्रति जन गुनासो व्यापक रहेको,
४. चोरी निकासी हुने गरेको तथा वर्षा याममा पनि उत्खनन नरोकिएको,
५. जिल्ला समन्वय समिति मार्फत IEE Report स्वीकृत नगरी टेन्डर गरी बिक्री वितरणलाई अनुमति दिइएको,
६. जिल्लाका सम्बन्धित निकाय बिच समन्वयको अभाव रहेको,
७. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
८. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका,

६. नुवाकोट :

१. जिल्ला समन्वय समितिले नियमित अनुगमन गर्ने गरेको,
२. अनुगमन भए पनि कार्यविधिको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा भने समस्या रहेको,
३. प्रतिबन्धित समयमा जोखिम पूर्ण तरिकाबाट नदी किनारका स्थानीयवासीले नदी जन्य पदार्थको उत्खनन तथा सङ्कलन गर्ने गरेको,
४. मापदण्ड पुरा गर्न नसकेर जिल्लाका कसर उद्योगहरू बन्द रहनुका साथै प्रतिबन्धित समयमा केही एक्स्काभेटर नदीमा प्रयोग हुन नदिन ताला लगाएर राखिएको,
५. नियमित तवरले उत्खनन खोल्नुपर्ने माग रहेको,
६. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
७. अधिकांश कसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

७. धादिङ :

१. सबैभन्दा धेरै बालुवा प्रशोधन केन्द्र (फिरफिरे) रहेको,
२. अनुगमन भए पनि कार्यान्वयन हुन नसकेको,
३. प्रतिबन्धित समयमा जोखिम पूर्ण तरिकाबाट नदी किनारका स्थानीयवासीले नदी जन्य पदार्थको उत्खनन तथा सङ्कलन गर्ने गरेको,
४. कसर उद्योग र फिरफिरे (वासिङ सेन्टर) ले पृथ्वी राजमार्ग धुलाम्मे हुने गरेको, धुलोको कारण बस्ती तथा नदीमा प्रदूषण हुने गरेको,
५. व्यवस्थित ढङ्गले उपयोग गर्न सके नदी जन्य तथा खनिज जन्य पदार्थको स्रोत प्रशस्त रहेको,
६. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
७. अधिकांश कसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

८. चितवन :

१. गण्डकी प्रदेशको तुलनामा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको दररेट महँगो भएको,
२. टेन्डर प्रक्रियामा कर्मचारीलाई डर त्रास देखाएर प्रभावित बनाउन खोजेको,
३. व्यवसायीहरू मिलेर तोकिएको भन्दा कम दररेटमा टेन्डर हाल्ने प्रवृत्ति देखिएको,
४. चुरे, मध्यवर्ती र निकुञ्ज प्रभावित क्षेत्र रहेकाले राजश्व सङ्कलनमा समस्या रहेको,
५. जिल्ला समन्वय समितिले अनुगमन गरे पनि प्रभावकारी कार्यान्वयन नभएको,
६. स्थानीय तहका नदीको सिमानामा विवाद रहेको,
७. मौज्जात प्रमाणीकरणमा समस्या रहेको,
८. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
९. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका,

९. मकवानपुर :

१. जिल्ला समन्वय समितिले अनुगमन नियमित गरी रहेको,
२. असार मसान्त पछि क्रसर उद्योगहरू बन्द रहेको तर प्रदेश सरकारको निर्देशन पछि पुनः सञ्चालनमा आएको,
३. दुई नम्बर प्रदेशको भन्दा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको दररेट महँगो रहेको,
४. चुरे, मध्यवर्ती र निकुञ्ज प्रभावित क्षेत्र रहेकाले राजश्व उठाउन कठिनाई रहेको,
५. खानी सञ्चालन गरे बापत स्थानीय तहलाई बुझाउनु पर्ने रोयल्टी नबुझाएको,
६. प्राकृतिक स्रोत र साधनहरू (चुनढुङ्गा, स्लेट) साथै क्रसर उद्योग र फिरफिरे प्रशस्त मात्रामा रहेकोले त्यसको व्यवस्थित उपयोग गर्न सके राजश्व सङ्कलनमा वृद्धि हुने,

७. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
८. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

१०. ललितपुर :

१. जिल्ला अनुगमन समितिको नियमित बैठक नबसेको र अनुगमन समेत नगरेको,
२. जिल्ला समन्वय समितिले अनुगमन गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई नै दिएको,
३. IEE स्वीकृत गर्ने नगरेको,
४. गोदावरी नगरपालिकाले प्रदेश सरकारको निर्देशन विपरीत उद्योगहरूलाई मापदण्ड पुग्ने स्थानमा स्थानान्तरण गर्न २ वर्षे समय दिएको,
५. जिल्ला समन्वय समिति आफ्नो क्षेत्राधिकार, काम, कर्तव्य प्रतिको बुझाइमा स्पष्ट नरहेको,
६. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
७. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

११. काठमाण्डौ :

१. काठमाण्डौ भित्रका नदीहरूबाट बालुवा, माटो, पाँगो लगायतका वस्तुहरू थुप्रैदा जाँदा बस्ती जोखिममा रहेको,
२. निजी जग्गाको माटो, बालुवा उत्खननको विधि नहुँदा अध्ययनमा समस्या रहेको,
३. निजी खानीले घरायसी प्रयोजनका लागि उत्खनन भएको स्रोतको बिक्री वितरण गर्ने गरेकाले राजश्व सङ्कलनमा समस्या रहेको,
४. क्रसर उद्योग र फिरफिरे (वासिङ सेन्टर) कम रहेको,
५. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजश्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
६. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका।

१२. भक्तपुर :

१. सबै खानीहरू बन्द रहेको,
२. खानी जन्य पदार्थहरू प्रशस्त हुँदा हुँदै पनि स्थानीय तह राजस्व उठाउन गम्भीर नदेखिएको,
३. निजी खानीले घरायसी प्रयोजनका लागि उत्खनन भएको स्रोतको बिक्री वितरण गर्ने गरेकाले राजस्व सङ्कलनमा समस्या रहेको,
४. राजस्व राम्रै उठ्ने सम्भावना रहे पनि IEE तथा टेन्डर नगर्दा समस्या देखिएको,
५. बन्द खानीहरू पुनः सञ्चालन गर्न सम्बन्धित निकाय उदासीन देखिएको जसले गर्दा राजस्व सङ्कलन हुन नसकेको,
६. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजस्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
७. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

१३. रसुवा :

१. वन, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको नियमले राजस्व उठाउन समस्या रहेको,
२. स्थानीय तहहरू कार्यविधिबारे अनभिज्ञ रहेको,
३. IEE स्वीकृत विना उत्खनन र बिक्री गर्ने गरेको,
४. मौज्जात प्रमाणीकरणमा समस्या देखिएको,
५. प्रतिबन्धित समयमा जोखिम पूर्ण तरिकाबाट नदी किनारका स्थानीयवासीले नदी जन्य पदार्थको उत्खनन तथा सङ्कलन गर्ने गरेको,
६. क्रसर उद्योग तथा फिरफिरे (वासिङ सेन्टर) कम रहेको,
७. केही स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजस्व दाखिला गर्न बाँकी रहेको,
८. अधिकांश क्रसर तथा खानी उद्योग र वाशिङ सेन्टरहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका ।

परिच्छेद-४

४.१ वातावरणविदसंगको छलफलका विषयवस्तु:

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थका (सङ्कलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमितिले विभिन्न जिल्लाहरूमा गरेको अध्ययन तथा छलफलमा उठेका विषयवस्तुहरू, कार्यविधि तथा मापदण्डका विषयमा वातावरण विदहरूसंग २०७६ साल असोज २८ गते सानेपामा छलफल गरेको थियो।

छलफलका क्रममा उठेका विषयवस्तु:

१. बाह्य निकासी बन्द गर्दा चोरी निकासी बढ्ने।
२. वातावरण संरक्षण गरी प्राकृतिक स्रोत साधनको उपयोग तथा राजस्व सङ्कलन गर्नु पर्ने।
३. भौगोलिक अवस्था अनुसार मापदण्ड समयसापेक्ष सुधार गर्दै प्राविधिक सहितको मापदण्ड हेर्ने प्रदेश समिति बनाइनु पर्ने।
४. नदीमा मात्र भर नपरी खानी क्षेत्रबाट प्राकृतिक स्रोत साधन सङ्कलन र उपयोग गर्नु पर्ने।
५. कम गुणस्तरका नदी जन्य पदार्थहरू प्राप्त हुने नदी तथा खोलाहरूमा जम्मा पदार्थहरू नहटाउँदा बस्ती जोखिममा पर्ने हुँदा सरकारले नै त्यस्ता बस्तुहरू उत्खनन गरी हटाउने व्यवस्था गर्नु पर्ने।
६. IEE स्वीकृतिको प्रक्रिया लामो भएकोले घटाउनु पर्ने तथा संरक्षणको कार्य कडाइका साथ कार्यान्वयन गर्ने।
७. IEE गर्ने विज्ञको योग्यता तोकी दक्षता परीक्षण गर्ने संस्थाको व्यवस्था गर्नु पर्ने।
८. विज्ञको रोष्टर तयार गरी तिनीहरूबाट IEE गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।
९. सङ्कटमा परेका जलचर लगायतका जीवजन्तुहरूको संरक्षण गर्न दुङ्गा गिट्टी उत्खनन गर्दा तिनीहरूको वासस्थानमा असर पुर्याउन नहुने।

१०. नदीहरूमा चेक ड्याम बनाई ढुङ्गा गिट्टी बालुवा सङ्कलन गरी उपयोग गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने।
११. प्रत्येक नदी खोलाको नदी जन्य पदार्थ उत्खनन गर्न नमिल्ने हुनाले कुन कुन स्थानबाट उत्खनन गर्न सकिन्छ भनी विस्तृत अध्ययन गराउनु पर्ने।
१२. नियम सजिलो अनुगमन कडा बनाउनु पर्ने।
१३. IEE मा तोकेको संरक्षण कार्य उत्खनन गर्नेले वा प्रदेश सरकारले उठेको राजश्वको निश्चित प्रतिशत छुट्ट्याइ खर्च गर्नु पर्ने।
१४. प्रदेश सरकारले नदी तथा खनिज जन्य पदार्थहरूको उत्खनन परिमाण, उठेको राजश्व र संरक्षण कार्यको विवरण (स्थान र कार्य समेत) उल्लेख गरी समष्टिगत प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्नु पर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।
१५. IEE रिपोर्ट वैज्ञानिक ढङ्गले स्वीकृत गराई कार्यान्वयनमा ल्याएपछि मापदण्ड लगाई रहनु पर्ने।
१६. नदी जन्य पदार्थहरूको उत्खनन र सङ्कलन गरी घाट गद्दी परिमाण अनुसार टेन्डर गर्दा राजश्व चुहावट नहुने।

४.२ विषयगत मन्त्रालयसँग भएको छलफलका विषयवस्तु:

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थका (सङ्कलन र उपयोग) को अवस्था र राजश्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमितिले विभिन्न विषयगत मन्त्रालयहरूसँग राजश्व सङ्कलनको हालको अवस्था, कार्यविधि तथा मापदण्डका विषयमा केन्द्रित भई प्रदेश सभा सचिवालयमा २०७६ साल कार्तिक ७ गते मन्त्रीज्यूहरु, प्रमुख सचिव तथा मन्त्रालयका सचिवहरूसँग छलफल आयोजना गरेको थियो।

छलफलका विषय:

१. हालको राजश्व सङ्कलनको अवस्था तथा त्यसमा सुधार गर्न पर्ने क्षेत्रहरू,
२. प्रदेश सरकारले दहत्तर बहत्तर शीर्षकमा सङ्कलन हुने राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू के के हुन्,
३. कार्यविधि तथा मापदण्ड स्थानीय तहहरूमा समय सीमा भित्र नै उपलब्ध गराउने कार्य भयो या भएन,

४. प्रदेश स्तरीय अनुगमन समितिले यस विषयमा अध्ययन एवं अनुगमन गर्‍यो कि गरेन,
५. दहत्तर बहत्तर तथा क्रसर तथा वासिङ्ग सेन्टरहरूको सञ्चालनका विषयमा प्रदेश भरी एकरूपता कायम गरिएको छ कि छैन,
६. राजस्व सङ्कलनमा भएको प्रगतिको आवधिक अनुगमन एवं फलो अप (follow up) गर्ने गरिएको छ या छैन ?

परिच्छेद-५

अध्ययन तथा बिश्लेषण

५.१ संकलन र उत्खननको अवस्था:

उत्खनन, सङ्कलन तथा विक्री बितरण गर्दा सम्बन्धित क्षेत्रको भौगोलिक अवस्थाको वैज्ञानिक लेखाजोखा तथा आवश्यक अनुगमन तथा प्राविधिकको वातावरणीय पूर्व मूल्याङ्कन नगरी मापदण्ड विपरीत गहिराई, लम्बाइ, चौडाइ निर्धारण गरी नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको अव्यवस्थित टेन्डर गर्ने गरिएको अध्ययनका क्रममा पाइयो। जिल्ला तथा स्थानीय तहको अनुगमन समितिले नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको अवस्थाका बारेमा स्थलगत अध्ययन गर्नु पर्नेमा त्यसो गर्ने गरेको पाइएन। प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) प्रतिवेदन स्वीकृत नगराई केही स्थानहरूमा ठेक्का लगाइएको पाइयो। व्यवस्थित अध्ययन एवं अनुगमनको कमी तथा मौज्जात प्रमाणीकरणको प्रभावकारी संयन्त्र नहुँदा तोकिएको मात्रा तथा क्षेत्र भन्दा बढी मात्रामा उत्खनन तथा विक्रीवितरण हुने गरेको समेत अध्ययन अवलोकनका क्रममा भेटियो। एस्काभेटर प्रयोग गरी मापदण्ड भन्दा ठुला ठुला खाडल बनाई उत्खनन गरिएको पाइयो १ एकातिर जथाभावी उत्खननले भूक्षय बढ्नुका साथै वन विनाश हुने गरेको समेत देखियो भने अर्कातिर उत्खनन गर्ने अधिकांश स्थान निजी जग्गा वा अनुमति प्राप्त खानी नभई नदी नाला तथा सार्वजनिक जग्गाहरूबाट उत्खनन भइरहेको समेत भेटियो।

५.२ क्रसर उद्योग र बालुवा प्रशोधन केन्द्रहरूको अवस्था:

क्रसर तथा वासिङ्ग सेन्टरहरू घरेलु तथा साना उद्योग विभाग एवं त्यस मातहतका कार्यालयबाट पुँजीको आधारमा दर्ता गर्ने गरिएको छ। दर्तापछि विषयगत कार्यालयहरूबाट समय समयमा अनुगमन नगर्ने तथा सम्बन्धित निकायहरूबाट यथोचित नियन्त्रण नहुँदा प्राकृतिक श्रोत साधनको दोहन हुनुका साथै वातावरणमा समेत प्रभाव पारेका देखिन्छ।

अधिकांश क्रसर उद्योग तथा बालुवा प्रशोधन केन्द्रहरू मापदण्ड विपरीत सञ्चालित रहेको छन। केही स्थानमा दर्ता नै नगरि उद्योग सञ्चालन भएको समेत पाइयो। कतिपय उद्योग दर्ता र सञ्चालन फरक फरक स्थानमा रहेको समेत पाइयो। प्रायः उद्योगहरू नदी

किनारा, सडक छेउ तथा सार्वजनिक स्थलहरूमा सञ्चालित रहेका, जसले गर्दा प्राकृतिक श्रोत र साधनहरूको दुरुपयोग भइरहेको र वातावरणीय सन्तुलन बिग्रिएको देखियो। सडकहरू धुलाम्मे हुने, जलचरहरू नष्ट हुने, पानीको मुहानहरू प्रदूषित हुने, क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन उद्योगबाट निस्केको धुलो एवं पाँगो माटो खेती योग्य जमिनहरूमा भरिँदा जमिनको उत्पादकत्वमा हास आएको समेत पाइयो १

५.३ सामाजिक आर्थिक अवस्था:

नदी किनारमा बसोबास गर्ने स्थानीयहरूको दैनिक रोजीरोटीको आय श्रोत ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा मै आश्रित देखिएको तर त्यसको सङ्कलन व्यवस्थित तवरले गर्नुको साटो वर्षा याममा समेत जोखिमपूर्ण तवरबाट समेत त्यसको सङ्कलन गर्ने परिपाटीले मानवीय क्षति समेत हुने गरेको छ। वाशिङ्ग सेन्टर तथा क्रसर उद्योगको स्थापना पश्चात् रोजगारीका अवसरहरू थप हुने देखिएता पनि जोखिम घटाउने तथा थप आय आर्जन हुने खालका रोजगारीका अवसर भने श्रृजना भएको पाइएन। खोला किनारमा मदिरा जन्य पदार्थको बिक्री वितरण तथा यातायतमा आधारित रोजगारीको कारण केही आम्दानी बढे पनि जोखिम भने घटेको पाइएन। त्यसका साथै आशा गरे अनुरूप राजस्व सङ्कलन समेत सन्तोषजनक रूपमा हुन सकेको छैन। कुनै स्थानीय तहमा नदी तथा खानीहरू हुने तथा कुनै स्थानीय तहसंग सोही अनुपातको प्राकृतिक श्रोतहरू नहुँदा राजस्व सङ्कलनमा असमानता आउँदा विकासका गतिविधि सञ्चालन तथा आर्थिक उपार्जनमा एकरूपता नभएका कारण असमानता बढ्न जाने तथा सामाजिक सद्भाव बिग्रने जस्ता विषयहरूमा समेत थप ध्यान दिन जरुरी देखिन्छ। अर्का तर्फ नदी किनारका रैथाने बासिन्दाहरू नदी जन्य पदार्थका साथै परम्परागत तवरले जलचरमा समेत आश्रित हुने भएता पनि अव्यवस्थित खानी संचालन एवं उत्खननले त्यस्ता परम्परागत पेशा व्यवसायलाई समेत संकटमा धकेलेको अवस्था देखिन्छ।

५.४ सडक तथा सवारी साधनहरूको अवस्था:

एका तर्फ सडक भार भन्दा बढी बोक्ने, पैसाका लागि मात्र प्रतिस्पर्धा गर्ने जस्ता कारणले यसमा आश्रित यातायात श्रमिकहरू हरपल जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेका छन् भने अर्को तर्फ सवारी चालक अनुमति पत्र बेगर तथा सानो उमेरमै यस्तो पेसामा लाग्दा यसले अन्य जोखिमहरू समेत थप गरेको पाइएको छ। यसरी व्यवसाय व्यवस्थित तथा

सम्मानजनक बनाउन नसक्दा धुलाम्मे हुने, खाल्डाखुल्डी पर्ने जसका कारण सडक दुर्घटना बढ्ने तथा बस्तीहरूमा वातावरणीय प्रभाव समेत पारेको पाइयो।

५.५ संकलन र उत्खनन हुन नसकेको अवस्था:

कतिपय नदी तथा खोलाहरूमा जथाभावी उत्खननको अवस्था देखियो जसले भूक्षय लगायतका जोखिम बढेको पाइयो भने कतिपय स्थानमा त्यसको विपरीत ढुङ्गा, गिट्टी बालुवा ग्राभेल पाँगो माटो लगायतका अनुपयोगी वस्तुहरू थुप्रैदै जाँदा नदी खोलाहरूको सतह भन्दा माथि सम्म पुरिन आई सडक पुल बस्ती आदि जोखिममा रहेको अवस्था समेत देखियो। जस्तै : धोविखोला, मनोहरा, विष्णुमती, बाग्मती आदि।

५.६ समग्र वातावरणीय अवस्था:

अध्ययनका क्रममा कतिपय स्थानहरूमा वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपाय अवलम्बन नगरी उत्खनन गरिएको पाइयो भने वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन लगायतका अध्ययनहरू प्रभावकारी तवरले गर्नुपर्नेमा औपचारिकताका लागि मात्र गर्ने गरेको भेटियो। जसले यस्ता कार्य गर्दा अपनाउनुपर्ने वातावरणीय पूर्व सावधानीका सर्तहरू अवलम्बन गरेको पाइएन। जसका कारण अव्यवस्थित तवरले ढुङ्गा गिट्टी, बालुवा उत्खनन र क्रसर तथा फिरफिरे उद्योगहरूको सञ्चालनबाट वातावरणीय सन्तुलन बिग्रिएको पाइयो भने कतिपय अवस्थामा भूक्षय बढेको, सार्वजनिक वन अतिक्रमण बढेको तथा त्यसको दुरुपयोग बढेको समेत पाइयो। जथाभावी उत्खनन गर्दा खेती योग्य जग्गा मासिँदै गएको, पिउने पानी प्रदूषित भएको तथा मुहानहरू प्रभावित हुनुका साथै सिँचाइ गर्ने पानी समेत लेदो भई उपयोगमा आउन नसकेको समेत देखिएको थियो। सडक खाल्डाखुल्डीका कारण दुर्घटना बढेको साथै धुलाम्मे सडक, अत्यधिक भार वाहक सवारीले पारेको खाल्डाका कारण राजमार्गहरू तथा छेउ छाउका बस्तीहरूमा समेत प्रत्यक्ष नकारात्मक असर परेको पाइयो। जसले मानवीय स्वास्थ्यमा समेत असर परेको थियो भने पुल तथा नदी किनारका बस्ती जोखिममा परेको, राजमार्ग, वन, जमिनमा भूक्षय बढ्न गई वातावरणमा नकारात्मक प्रभाव पारेको भेटियो।

५.७ प्राविधिक पक्ष:

व्यवस्थित हिसाबले तोकिएको मापदण्ड अनुसार प्रविधि तथा प्राविधिक प्रयोग गरी IEE र EIA परीक्षण गराउने तथा अनुगमनमा समेत प्राविधिकको सहयोग लिने गरेको अध्ययनको क्रममा नदेखिएको। उद्योग सञ्चालन तथा टेन्डर मूल्याङ्कनमा समेत पर्याप्त तयारी तथा प्राविधिक पक्षलाई महत्त्व दिएको समेत भेटिएन।

५.८ कानुनी पक्ष:

नेपालको संविधानले निर्धारण गरेका साझा अधिकारका सुचीका विषयमा समान धारणा बन्न नसक्दा कतिपय अवस्थामा सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहले निर्धारण गरेका मापदण्ड तथा कार्यविधि बाझिने तथा अस्पष्टता समेत पाइएको छ। यसका साथै उद्योग तथा केन्द्रहरूको दर्ता तथा नवीकरणका विषयमा समेत स्पष्ट व्यवस्था हुन नसकेको।

परिच्छेद-६

राजस्व संकलनमा कमी हुनुका कारणहरु

१. आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ सुरुको वर्ष भएकोले समय सीमा भित्र कार्यविधि जिसस तथा स्थानीय तहमा पुग्न नसक्दा IEE गर्ने र स्वीकृत गराउने प्रक्रिया ढिला भएकोले केही स्थानीय तहहरूमा टेन्डर हुन नसक्नु र टेन्डर भएका स्थानीय तहहरूको उत्खनन र सङ्कलनको समय समेत छोटो अवधि रहेकोले राजस्व कम उठेको,
२. कानुनी अस्पष्टता : स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को पहिलो संशोधनले स्थानीय तहलाई नै नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको उत्खनन, सङ्कलन र राजस्व उठाउने अधिकार दिएकोले अन्योल पैदा भएकोले,
३. कार्यविधि समयमानै जिल्ला र स्थानीय तहमा पुग्न नसक्नु, कुनै (जिल्ला र स्थानीय तह) लाई अहिले सम्म पनि जानकारी नभएको,
४. जिल्ला समन्वय र स्थानीय तहलाई आफ्नो काम कर्तव्य र अधिकार स्पष्ट नहुनु, जिम्मेवारी र जबाफदेही बोध नहुनु,
५. नदी जन्य पदार्थको परिभाषाले नदी र खोलाको बालुवा, ढुङ्गा, गिट्टी (दहत्तर/बहत्तर) मात्र हो की भन्ने बुझाइ रहेको, खानी र क्रसर उद्योगहरूबाट आउने राजस्व बुझाउनु नपर्ने बुझाइ रहेको साथै कार्यविधिमा स्पष्टता नभएको,
६. मापदण्ड विपरीत सञ्चालनमा रहेका तथा नवीकरण समेत नभएको उद्योग व्यवसायसँग राजस्व उठाउने टेन्डर गर्नु कति वैधानिक भन्ने प्रश्न रहेको,
७. केही स्थानीय तहहरूको विभाज्य कोषमा राजस्व दाखिला नगर्दा पनि हुन्छ भन्ने बुझाइ रहेकोले,
८. धेरै स्थानीय तहले समयमानै IEE रिपोर्ट बनाई स्वीकृत गराएर टेन्डर गर्न नसकेको, टेन्डर भएका ठाउँमा समयावधि छोटो रहेको (फाल्गुण मसान्तसम्म) भन्ने समस्या भई राजस्व नउठेको,
९. स्थानीय तह, स्थानीय समुदाय र व्यवसायी बिच समन्वय नहुँदा ठाँउ-ठाउँमा अवरोध श्रृजना भएको तथा केही व्यवसायी र स्थानीय तह बिचमा मुद्दा चलेकोले,
१०. केही स्थानीय तहले कर्मचारी र प्राविधिक समस्याका कारण चालु आ.ब. भित्र राजस्व जम्मा गर्न नसकेको,

११. दहत्तर बहत्तर टेन्डर गर्दा कुनै स्थानीय तहहरूले परिणाम भन्दा घटी र बढी टेन्डर गर्ने गर्दा नीतिगत चुहावट हुने र नीतिगत भ्रष्टाचार हुने सम्भावना रहेको,
१२. उत्खनन र बिक्री वितरण कार्यको अभिलेख तयार गर्दा परिणाममा घटबढ हुन गई राजश्व चुहावट हुने,
१३. केही स्थानीय तहहरूले अमानतबाट बिक्री वितरण गर्ने नियतका साथ परिमाण भन्दा बढाएर टेन्डर गर्ने जसले गर्दा व्यवसायीहरू मिलीजुली टेन्डर नहाल्ने र स्थानीय तहले अमानतबाट बिक्री वितरण कार्य गर्दा राजश्व चुहावट हुने देखिएको,
१४. खानी तथा क्रसर उद्योगहरू कहिले खोल्ने र कहिले बन्द गर्ने प्रक्रियाले राजश्व उठाउन समस्या रहेको,
१५. आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले राजश्व सम्बन्धी स्थानीय तहहरूसँग समन्वय तथा ताकेता/फलो अप नहुँदा समेत राजश्व कम उठेको,
१६. राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र, चुरे, बन लगायतका क्षेत्रहरूमा उत्खनन तथा बिक्री वितरण गर्न विभिन्न कानुनी जटिलता रहेकाले कम राजश्व सङ्कलन हुने गरेको,

परिच्छेद-७

निश्कर्ष, सुझाव एवं सिफारिस

७.१ निश्कर्ष:

यस प्रदेश भित्रका नदी जन्य पदार्थ ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा दहत्तर बहत्तरले उल्लेख गरेको बस्तुहरू साथै खानी, ऋसर र फिरफिरेहरूबाट जम्मा हुने राजश्वको अवस्था निकै सन्तोषजनक देखिएको छ। प्रदेश सरकारले आ.ब. २०७६/०७७ मा लिएको २ अर्ब ५० लाख लक्ष्य पुरा हुने देखिन्छ। यस सम्बन्धी बनेका ऐन नियम र कार्यविधि सही ढङ्गले लागु हुन सकेको छैन। प्राकृतिक श्रोत र साधनहरूको सङ्कलन र उपयोग व्यवस्थित र नियन्त्रित गर्न सक्दा राष्ट्र निर्माणको प्रक्रियामा महत्त्वपूर्ण योगदान पुग्दछ १

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको उत्खनन र विक्री वितरण अव्यवस्थित र अनियन्त्रित छ, जसले गर्दा वातावरणीय सन्तुलन बिग्रिएको छ। नदी किनारा, सडक छेउछाउ तथा बस्ती नजिक उत्खनन र उद्योग सञ्चालनले गम्भीर समस्याहरू पैदा गरेको छ। खास गरी नदी खोलाहरूबाट जथाभावी उत्खननले नदीहरूको धार परिवर्तन, भूक्षय, ठुलठुला खाडलहरूले मानवीय क्षति, नदी किनाराका खेती योग्य जमिन बगरमा परिणत, जलचरको विनाश, खाने पानी एवं सिँचाई समेत प्रभावित भएको देखिन्छ। साथै ऋसर तथा फिरफिरेहरूले प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दोहन तथा सडक, बस्ती र खोला नदीमा विकारयुक्त धुलो (डष्ट) फ्याँक्ने, बस्ती तथा सडक धुलाम्मे भइरहेको छ १

प्रदेश भित्रका खानी तथा ऋसर, फिरफिरेहरू अधिकांश मापदण्ड विपरीत सञ्चालित रहेका छन्। लामो समय देखि ऋसर तथा फिरफिरे उद्योगहरूको नियमन, अनुगमन तथा नवीकरण समेत भइरहेको छैन जसले गर्दा वैध, अवैध छुट्ट्याउन र नियन्त्रण गर्न समस्या परेको छ। प्रदेश सरकारले बनाएको नदी जन्य पदार्थ सम्बन्धी कार्यविधि तथा मापदण्ड हाम्रो भौगोलिक अवस्था अनुकूल नरहेको, प्रदेशको भौगोलिक अवस्था फरक फरक रहेकोले समयानुकूल एवं व्यवहारिक कार्यविधि तथा मापदण्ड बनाई लागू गर्नु पर्ने देखिन्छ। जिल्लाहरूमा प्रायः बन क्षेत्र, निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र, चुरे लगायतका क्षेत्रमा छुट्टै नियम कानूनहरू रहेकोले उक्त क्षेत्रमा उत्खनन र विक्री वितरणमा समस्या पैदा भइरहेको

पाइन्छ। तसर्थ संघीय सरकारसँग समन्वय गरी नियम कानूनहरू वातावरण मैत्री एवं उद्योग मैत्री बनाउन पहल गर्नु पर्दछ।

संघीय सरकारले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ (केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५) मार्फत स्थानीय तहको एकल अधिकार भित्र नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ उत्खनन, सङ्कलन तथा बिक्री वितरण गर्न पाउने व्यवस्था गरिनुले सङ्घीय सरकार संविधानले व्यवस्था गरेको साझा अधिकार सूची प्रति गम्भीर देखिँदैन। संविधानतः व्यवस्था भएका अधिकार रक्षाका लागि समयमै प्रदेश सरकार र सम्बन्धित मन्त्रालयले समन्वय तथा अधिकार रक्षार्थ पहल गर्नु पर्दछ। यदि स्थानीय तहलाई मात्र एकल अधिकार दिने हो भने श्रोतको उपलब्धता भएका र नभएका स्थानीय तह बिच आर्थिक असन्तुलन पैदा भई द्वन्द्व बढ्नुका साथै विकास निर्माणमा अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा हुन जान्छ। सङ्घीयता कार्यान्वयन तथा साझा अधिकारका सूचीहरू क्रमशः खोसिँदै जान सक्छ यस्तो विषयमा समयमा नै संवेदनशील बन्न जरुरी छ।

राजस्व सङ्कलनको सम्बन्धमा स्थानीय सरकार र जिल्ला समन्वय समितिलाई जिम्मेवार र जबाफदेही बनाउनु पर्ने देखिन्छ। प्रदेशको सम्बन्धित मन्त्रालयले एक पटक विज्ञ सम्मिलित अनुगमन समिति बनाई उद्योगहरूलाई नियम कानून बमोजिम सञ्चालन गर्न, मापदण्ड विपरीत भएकालाई बन्द गर्न तथा राष्ट्रनिर्माणको अति आवश्यक पदार्थ ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाहरूको सही ढङ्गले उपयोग गर्न नियमन, अनुगमन तथा नियन्त्रणका प्रक्रियाहरू तत्काल सुरु गर्नु पर्दछ। उद्योग मैत्री वातावरण बनाउन स्थानीय सरकारलाई जिम्मेवार र जबाफदेही बनाउनु पर्दछ जसले गर्दा वातावरणीय सन्तुलन बिग्रन नपाओस् साथै मापदण्ड विपरीत अवैध ढङ्गले सञ्चालित उद्योगहरू मापदण्ड भित्र ल्याउन सकियोस्। नियम कानून बमोजिम उत्खनन, सङ्कलन एवं बिक्री वितरण तथा उद्योगहरू सञ्चालन गर्दा लक्षित राजस्व सङ्कलन हुने अवस्था बन्दछ।

७.२ सुझावः

नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमितिले राजस्वको लक्ष्यमा पुग्न निम्न विषयहरूमा केन्द्रित रही सुझावहरू पेश गरिएको छः

१. कार्यविधिको शीर्षक नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (सङ्कलन र उपयोग) कार्यविधि राख्नु पर्ने तथा प्रस्तावना र परिभाषामा खानी समेत उल्लेख गरी परिभाषित गर्नु पर्ने,
२. नदी तथा खानी जन्य पदार्थ सम्बन्धी उपयोग-उत्खनन र बिक्री गर्ने कार्यविधि तथा कानुनी व्यवस्था जिल्ला समन्वय समिति र स्थानीय तह सम्म अनिवार्य पुर्‍याउनुपर्ने,
३. कार्यविधि र मापदण्ड वारे सम्बन्धित मन्त्रालयले जिल्ला समन्वय समिति र स्थानीय तहलाई अभिमुखीकरण, अन्तर्क्रिया, तालिम मार्फत जानकारी दिनुपर्ने,
४. कार्यविधिमा व्यवस्था गरिए बमोजिम EIA र IEE प्रतिवेदन बनाएर स्वीकृत भइसके पछि अन्य मापदण्ड तोकी रहनु नपर्ने,
५. EIA र IEE गर्न विज्ञहरूको कार्यविधि निर्माण गरी मापदण्ड बनाई रोष्टर तयार गर्ने तथा विज्ञ सम्मिलित कन्सल्टेन्सीको सुचीकृत गर्ने व्यवस्था गरिनु पर्ने,
६. EIA र IEE प्रतिवेदनको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि एक विज्ञ टोली बनाइनुपर्ने,
७. तोकिएको मापदण्ड कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्न तथा अन्तर जिल्लागत तथा अन्तर स्थानीय तहगत सिमाना लगायत विवाद हल गर्न प्रदेशले एक प्राविधिक टोलीको व्यवस्था गर्नु पर्ने,
८. प्रत्येक स्थानीय तहले आफूले उत्खनन र बिक्री गर्नका लागि टेन्डर प्रक्रिया र तोकिए अनुसार भए नभएको प्रतिवेदन तयार गरी जिल्ला समन्वय र प्रदेशमा रिपोर्ट बुझाउनुपर्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने,
९. जिल्ला अनुगमन समितिलाई अनुगमनका लागि बजेट खर्च व्यवस्था गरिनु पर्ने साथै अनुगमनका लागि प्राविधिकको व्यवस्था गरिनुपर्ने,
१०. प्राकृतिक श्रोत र साधनको दोहन रोक्न प्रहरी प्रशासनलाई प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गर्नु पर्ने,

११. वन, राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र, चुरे लगायतको प्रभावित क्षेत्र भित्र उत्खनन र विक्री वितरणको निमित्त प्रदेश सरकारले स्थानीय तह जिल्ला र सम्बन्धित कार्यालय सँग समन्वय र सहजीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,
१२. वन, राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र, चुरे क्षेत्रहरूको नियम, कानून पुरानो र व्यवहारिक नभएकाले संशोधनको निमित्त सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गरी व्यवहारिक कानुनी व्यवस्था गर्न पहल गर्नुपर्ने,
१३. वन सम्बन्धी नियम कानून उद्योग मैत्री तथा व्यवहारिक बनाउनु पर्ने,
१४. उद्योग मैत्री वातावरण सृजना गर्न क्रसर उद्योग, वाशिङ सेन्टर, खानी लगायतको व्यवसायसँग सम्बन्धित विषयमा स्थानीय तह र प्रदेश सरकारले औद्योगिक क्षेत्र तोकी दिनुपर्ने,
१५. क्रसर उद्योग, खानी तथा वाशिङ सेन्टरको नवीकरण गर्न मापदण्ड पुगे नपुगेको अनुगमन गरी तत्काल नवीकरण गर्नु पर्ने,
१६. नवीकरण गर्दा शत प्रतिशत मापदण्ड बाहिर रहेकाहरूलाई बन्द गर्नु पर्ने,
१७. दर्ता गर्दा एक स्थान तथा सञ्चालन अर्कै स्थानमा रहेका उद्योगहरूलाई बन्द गर्नु पर्ने,
१८. दर्ता प्रक्रिया पुरा गरेका तर मापदण्ड पूर्णरूपले पुरा गर्न नसकेकाका हकमा स्थानान्तरणको निमित्त निश्चित समयावधि तोकी मापदण्ड पुरा गर्ने व्यवस्था मिलाउन स्थानीय तहले पहल गर्नु पर्ने,
१९. खानी तथा स्रोतहरूको सुनिश्चितता विना क्रसर उद्योग सञ्चालन गर्न दिनु हुँदैन,
२०. कतिपय ठाउँमा नदी तथा खोलाहरू थुनेर क्रसर तथा वाशिङ सञ्चालित छन् यस्तो अवस्था तत्काल हटाउन पहल गर्नु पर्ने,
२१. नदी तथा खोलामा सञ्चालित उद्योगहरूले टेन्डर विना ढुङ्गा गिट्टी, बालुवा चोरी निकासी गरिरहेकाले प्राकृतिक स्रोत तथा साधनहरूको दोहन रोक्न प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्ने,
२२. नदी तथा खोला किनारामा उद्योग सञ्चालन गर्दा किनाराका (दहत्तर बहत्तर) ढुङ्गा गिट्टी बालुवाको दुरुपयोग मात्र होइन प्राकृतिक र वातावरणीय सन्तुलन समेत बिग्रिएकोले अनुगमन तथा नियन्त्रण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनु पर्ने,

२३. खोला तथा नदीको पानी क्रसर तथा वाशिङ सेन्टरका कारण १२ महिना नै पुरै धमिलिने गरेको, जसले गर्दा खानेपानीमा ठुलो समस्या परेको साथै सिँचाई गर्न नमिल्ने गरी पानी प्रदूषित भएको, जलचर लगायतलाई असर परेकोले यसको नियन्त्रणमा कडाइ गर्नुपर्ने,
२४. बालुवा प्रशोधनबाट निस्किएको धुलो जन्य विकार/वस्तु मानव स्वास्थ्यका लागि निकै हानिकारक हुने हुँदा मानव स्वास्थ्यमा असर परेको तथा त्यसकै कारण खेतियोग्य जमिनमा समेत नकारात्मक प्रभाव पारेकोले सोको व्यवस्थापन गर्न कडाइका साथ निर्देशन दिनु पर्ने,
२५. नदी किनारामा बनेका स्थानीय तथा राष्ट्रिय राजमार्ग नदी जत्तिकै प्रभावित रहेको, जसले लाखौँ यात्रीहरूको स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर परेकोले त्यस्ता जोखिम बढाउने गरी सञ्चालनमा रहेका खानी तथा उद्योगहरू नियन्त्रण गरिनु पर्ने,
२६. ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बोक्ने सवारी साधनहरू सडकको क्षमता भन्दा ठुला गाडी नियम विपरीत सञ्चालन गर्दा बाटोमा खाल्डा पर्ने तथा सडक बिग्रिने गरेको पाइएकोले मापदण्ड भन्दा बढी भार वाहक सवारीको व्यवस्थापनमा कडाइ गर्नुपर्ने,
२७. राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको नाममा सञ्चालित क्रसर, बालुवा उद्योग तथा खानीहरू आयोजना सम्पन्न भइसकेपछि पनि सञ्चालित रहने गरेकाले आयोजना सम्पन्न भएपश्चात् अनिवार्य बन्द गरिनु पर्ने,
२८. राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको नाममा सञ्चालित योजनाहरू सम्पन्न गर्न ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, उत्खनन गर्न कुनै पनि तहको अनुमति समेत नलिई काम गरी रहेकाले अनुमति लिने र प्रदेशले तोकेको राजश्व बुझाउने र उठाउन स्थानीय तहलाई निर्देशन दिनु पर्ने,
२९. खानीहरूको रोयल्टी वर्षौँ अगाडी देखिको मूल्यमा उत्खनन र बिक्री भइरहेकोले समय सापेक्ष दररेट परिमार्जन गरिनु पर्ने,
३०. खानीहरूको रोयल्टी बापत प्राप्त हुने राजश्व प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह र प्रदेश सरकारलाई समेत व्यवस्था गरिनुपर्ने,

३१. टेन्डर प्रक्रियामा ठेकेदार वा स्थानीयहरूको मिलेमतोमा IEE ले तोकेको वा प्राविधिकहरूले मूल्याङ्कन गरेको भन्दा निक्कै कम रकममा टेन्डर स्वीकृत हुने गरेको देखिएकाले यसको नियन्त्रण गर्नु पर्ने,
३२. स्थानीय सरकार तथा सम्बन्धित निकायले उत्खनन गरेर भण्डारण गर्ने, त्यसपछि मौज्दात प्रमाणीकरण मूल्याङ्कन गरी टेन्डर मार्फत बिक्री वितरण प्रक्रिया गर्नुपर्ने साथै मौज्दात प्रमाणीकरण गर्ने अधिकार जिल्ला समन्वय समितिलाई दिनुपर्ने,
३३. IEE रिपोर्ट तयार गर्दा प्राविधिकले गुगल सर्च तथा कपि पेस्ट गरी प्रतिवेदन बुझाउने गरेकोले सम्बन्धित निकायले ध्यान दिनुपर्ने,
३४. वर्षायाममा पनि बालुवा उत्खनन र सङ्कलन गरिरहेको देखिएकोले नियन्त्रण गर्नु पर्ने,
३५. मेसिन प्रयोग गरी उत्खनन भएका केही ठाउँमा गहिरो खाडल भई मानवीय क्षति भैरहेकोले उत्खननको अनुगमन कडाइ तथा उत्खनन पछि घेरा बार (खतरा) सङ्केत राख्ने वा पुर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,
३६. भौगोलिक बनावटको कारण खास गरी भित्री मधेस, चुरे, महाभारत, पहाड, उपत्यका तथा हिमाली क्षेत्रका ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, पाङ्गो माटो लगायतका फरक गुणस्तरका पदार्थहरू पाइने हुँदा एउटै मूल्य कर लगाउनु वैज्ञानिक नहुने हुँदा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थको वर्गीकरण गर्नु पर्ने,
३७. नीजि जमिन तथा खानीहरूबाट निकालिने माटो तथा बालुवा उत्खनन र बिक्री वितरण गर्दा राजश्व तिरेको पाइएन तसर्थ कार्यविधिमा भएको र तोकिएको व्यवस्था अनुसार राजश्व सङ्कलन गर्न स्थानीय तहलाई निर्देशन दिनु पर्ने,
३८. व्यवसायीहरूले अहिलेसम्म आयकर तिर्ने गरेको देखिएन तसर्थ मूल्य अभिवृद्धि कर तथा आयकरलाई कडाइका साथ तिर्ने व्यवस्था गरिनु पर्ने,
३९. जरिवाना गरिएको रकम कहाँ जम्मा गर्ने स्पष्ट नभएकाले स्पष्ट पारिनु पर्ने,
४०. कारबाही तथा जरिवाना सम्बन्धी अधिकार जिल्ला समन्वय समितिलाई दिइनुपर्ने,

४१. समयमा राजस्व नबुझाउने वा गम्भीर तवरले राजस्व सङ्कलनमा नलाग्ने, उदासीनता देखाउने, अटेर गर्ने स्थानीय तहको सशर्त, विशेष, वित्तीय समानीकरण तथा सम्पूरक अनुदानहरू कटौती गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने,
४२. राजस्व सङ्कलन र समयमा नै बुझाउने स्थानीय तहलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम राख्नु पर्ने,
४३. राजस्वको अवस्था बुझ्न विवरण सङ्कलन गर्न सम्बन्धित मन्त्रालयले छुट्टै डेस्क राख्नुपर्ने,
४४. क्रसर एवं बालुवा प्रशोधन केन्द्र सञ्चालनमा विभिन्न तहका जन प्रतिनिधि एवं राजनीतिक नेतृत्वको संलग्नता तथा शेयर सहभागिता रहेका कारण ती उद्योगहरूले प्रचलित मापदण्ड लागू गर्न अटेर गरेको भन्ने जन गुनासो व्यापक ढङ्गले आएको सन्दर्भमा यथार्थ स्थिति के, कसो हो सो को बारेमा प्रदेश सरकारले सम्बन्धित उद्योगहरूको सञ्चालक वा प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष संरक्षणमा रहेका व्यक्तिहरूको बारेमा अध्ययन गरी सत्य तथ्य बाहिर ल्याउनु पर्ने,
४५. राजस्वको अवस्था बारे वार्षिक प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्नुपर्ने,
४६. राजस्वको प्रक्षेपण वैज्ञानिक हुनुपर्ने,
४७. नदी तथा खनिज जन्य उद्योग सञ्चालन तथा उत्खनन जथाभावी गरिदा मापदण्ड विपरीत बस्ती, सडक, नदीनाला लगायतका क्षेत्रमा प्रदूषण बढी वातावरणीय सन्तुलन बिग्रिएकोले उक्त कार्य नियन्त्रण तथा बन्द गरिनु पर्ने,
४८. नदी तथा खनिज जन्य उद्योग सञ्चालन तथा उत्खननबाट जलचर विनाश भइरहेकोले जलचर संरक्षण तथा प्रवर्धनका लागि नियन्त्रणका उपायहरू खोजिनु पर्ने,
४९. क्रसर तथा खानी उद्योगहरू सञ्चालन गर्दा जलचरहरू लोप हुन गई जलचरमा आश्रित समुदायको आय आर्जन र रोजीरोटी संकटमा पर्ने भएकोले उचित व्यवस्था गर्नु पर्ने,

७.३ सिफारिस:

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमितिले १३ वटा जिल्लामा अध्ययन तथा छलफल पछि लागू गर्नु पर्ने केही विषयवस्तु सम्बन्धित निकायमा पुर्याउन निम्न सिफारिस गर्दछ:

१. कार्यविधि तथा मापदण्ड सम्बन्धमा:

१. कार्यविधि तथा मापदण्ड व्यवहारिक नभएकोले कार्यान्वयन गर्न कठिनाई देखिएकाले यस्ता कार्यविधिहरू भूगोल तथा अन्य अवस्था समेत हेरी समयानुकूल परिमार्जन गर्नुपर्ने,
२. अध्ययनका क्रममा IEE तथा EIA प्रतिवेदनहरूको गुणस्तर अत्यन्तै कमजोर देखिएकाले विज्ञहरूको सुची निर्माण गरी सुचीकृत विज्ञहरूमात्रले यस्ता अध्ययन गर्न पाउने व्यवस्था गर्ने, यसरी IEE र EIA गर्ने व्यवस्था भइसके पश्चात् मापदण्ड तोकिरहनु नपर्ने,
३. अन्यथा विद्यमान कार्यविधि परिमार्जन गरी नयाँ मापदण्ड निर्धारण गर्न जिल्ला र स्थानीय तहलाई मध्यनजर गरी भूगोल अनुसार बनाउन सम्बन्धित मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने,
४. कार्यविधि तथा मापदण्ड समयानुकूल, वैज्ञानिक तथा व्यवहारिक बनाउन प्रदेश सरकारलाई सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गर्न सम्बन्धित मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने,
५. नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (दहत्तर बहत्तर) सम्बन्धी राजस्व सङ्कलन गर्ने अधिकार स्थानीय तहलाई मात्र दिँदा आर्थिक असमानता, विकासमा असन्तुलन, सामाजिक द्वन्द्व हुने, प्राकृतिक श्रोत उपलब्ध हुने तथा नहुने स्थानीय तहका बिच द्वन्द्व तथा अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा समेत हुने हुँदा साझा अधिकारभित्र रहेको व्यवस्था कायम राख्न प्रदेश सरकारले संघीय सरकार समक्ष आवश्यक राजनीतिक एवं कानुनी पहल लिनुपर्ने,
६. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ (केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५) ले संविधानमा निर्दिष्ट गरेको साझा अधिकारको सुची भित्र रहेको हकको गम्भीर उल्लङ्घन हुने भएकाले सो प्रावधान हटाउन सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गर्न प्रदेश सरकारको ध्यानाकर्षण गराउने,

७. समग्र वातावरणीय प्रभावलाई मध्यनजर गर्दै प्राकृतिक श्रोत र साधनहरूको उत्खनन, सङ्कलन र विक्रिवितरण गर्न गराउन सम्बन्धित सबैलाई निर्देशन दिने,
८. जथाभावी उत्खनन गर्दा नदीको धार परिवर्तन गरी खेतीयोग्य जमिन मासिने तथा राजमार्ग तथा पुल पुलेसाहरू जोखिममा परिरहेकाले यस्ता कार्य रोक्न निर्देशन दिने,
९. वन, राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र तथा चुरेको ऐन नियम व्यवहारिक नभएको हुँदा समयानुकूल परिमार्जनका लागि सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गरी संशोधनका लागि पहल गर्न प्रदेश सरकारलाई निर्देशन दिने,

२. क्रसर उद्योग तथा वासिङ्ग सेन्टर सम्बन्धमा:

१. राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको नाममा सञ्चालित खानी, क्रसर उद्योग तथा वासिङ्ग सेन्टरहरू आयोजना सम्पन्न भए पश्चात् पनि सञ्चालनमा रहेकाहरूलाई बन्द गर्न निर्देशन दिने,
२. दर्ता प्रक्रिया बेगर सञ्चालनमा रहेका खानी, क्रसर तथा वासिङ्ग सेन्टरहरू प्रदेश स्तरीय अधिकार सम्पन्न अनुगमन समिति बनाई प्रभावकारी अनुगमन गरी अनुमति बेगर सञ्चालित उद्योगहरूलाई बन्द गर्ने,
३. दर्ता प्रक्रिया पुरा गरेका तथा केही मापदण्ड पुरा गर्न नसकेकाहरूको हकमा निश्चित समयवधि दिई स्थानान्तरण समेत गरी मापदण्ड पुरा गर्न निर्देशन दिने साथै सार्वजनिक जग्गा तथा नदीनाला किनारका खानी, क्रसर तथा वासिङ्ग सेन्टरहरूले प्राकृतिक श्रोत र साधनहरूको दोहन गरिरहेकाले त्यसको तत्काल नियन्त्रण गर्नुपर्ने,
४. क्रसर उद्योग तथा वासिङ्ग सेन्टरहरूले आफ्नो खानी देखाए पछि मात्र सञ्चालन अनुमति दिनुपर्ने,
५. क्रसर उद्योग तथा वासिङ्ग सेन्टरहरूको २०७२ साल देखि नै नवीकरण नभएको हुँदा अवैध उद्योगहरूबाट राजश्व असुल गर्नु वैधानिक नहुने हुँदा मापदण्ड पुरा गरेका उद्योगहरूलाई अविलम्ब नवीकरण गराउन प्रदेश सरकारलाई निर्देशन दिने,

६. खानी सञ्चालन गर्दा IEE र EIA प्रतिवेदनको गहन अध्ययन एवं सुझाइएका विषयहरूको परिपालनाको सुनिश्चितता पश्चात् स्वीकृत गर्ने व्यवस्था गर्न सम्बन्धित मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने,
७. नदी नालाको किनारा तथा राष्ट्रिय राजमार्ग आसपास क्रसर उद्योग, खानी तथा बालुवा प्रशोधन केन्द्र सञ्चालन अनुमति नदिन सम्बन्धित मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने,

३. राजस्व सम्बन्धमा:

१. जिल्ला अनुगमन समितिलाई अनुगमन व्यवस्थापन गर्न निश्चित प्रतिशत राजस्व छुट्ट्याउने तथा त्यस कार्यमा संलग्न हुने सुरक्षाकर्मीलाई प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गर्ने,
२. समय अवधिभित्र नै टेन्डर नगर्दा राजस्व सङ्कलन ढिला हुने तथा चुहावट समेत भएकोले IEE र EIA प्रतिवेदन बन्द अवधि (आषाढ, श्रावण र भाद्र महिना) भित्र स्वीकृत गरी समय मै टेन्डर प्रक्रिया सुरु गर्ने व्यवस्था गर्न निर्देशन दिने,
३. उत्खनन तथा सङ्कलनका लागि छुट्टै कार्यविधि बनाउने तथा सङ्कलित मौज्जातको प्रमाणीकरण गरी त्यसको बिक्री वितरणका लागि छुट्टै ठेक्का लगाउने व्यवस्था गर्न सम्बन्धित मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने,
४. प्राकृतिक श्रोत र साधनहरूको बिक्री वितरण गर्दा गुणस्तर तथा भूगोलका आधारमा वर्गीकरण गरी वैज्ञानिक दररेट निर्धारण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने,
५. कतिपय जिल्लाहरूले नदी किनारका स्थानीयहरूको आर्थिक उपार्जनका लागि वर्षायाममा पनि जोखिमपूर्ण तरिकाबाट बालुवा तथा रोडा सङ्कलन गर्ने अनुमति दिएकाले मानवीय क्षति बढिरहेको हुँदा यसको रोकथामका लागि चेक ड्याम लगायतका विधिहरू अपनाई सुरक्षित तवरबाट मात्र सङ्कलनको अनुमति दिनका लागि सम्बन्धित जिल्लाहरूलाई निर्देशन दिने,
६. उत्खनन गरी सङ्कलन भएका वस्तुहरूको मौज्जात (स्टक) प्रमाणीकरणको व्यवस्था विद्यमान कार्यविधिमा उल्लेख नभएकोले चोरी निकासी हुने तथा मौज्जात रहि रहँदा बिक्री वितरण नभई राजस्व सङ्कलनमा प्रभाव परेकोले कार्यविधिमा मौज्जात प्रमाणीकरणको व्यवस्था गरी बिक्री वितरण गर्न अनुमति दिन निर्देशन दिने,

७. राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूले नदीजन्य पदार्थहरूको उत्खनन र उपयोग गर्दा सम्बन्धित तहसँग समन्वय नगरेको पाइएकाले त्यस्तो प्रयोजनको लागि उपयोग गर्दा स्थानीय तहसँग समन्वय गरी तोकिएको राजस्व अनिवार्य लिने व्यवस्था गर्नका लागि सम्बन्धित निकायलाई निर्देशन दिने,
८. राजस्व सङ्कलन समन्वयको लागि आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा छुट्टै डेस्कको व्यवस्था गर्नु पर्ने तथा तीन-तीन महिनामा राजस्व सङ्कलनको विवरण सार्वजनिक गर्नु पर्ने,
९. चोरी निकासी तथा राजस्व छली गर्नेलाई कारवाही गर्ने व्यवस्थामा रहेको प्रचलित कानून बमोजिम भन्ने विषयलाई स्पष्ट रूपमा कार्यविधिमा राखिनु पर्ने साथै जरिवाना रकम कहाँ जम्मा गर्ने स्पष्ट खुलाउनु पर्ने,
१०. व्यवसायीहरूले सम्बन्धित उद्योगबाट प्राप्त मुनाफाको २५% लाभकर बुझाउनु पर्ने व्यवस्था लागू गर्नु पर्ने,
११. एक स्थानीय तहबाट अर्को स्थानीय तहमा जाँदा पटकै पिच्छे लिँदै आएको बिक्री कर तथा निकासी करको व्यवस्था हटाई बिक्री कर एक पटक मात्र लिन पाउने र निकासी कर एक जिल्लाबाट अर्को जिल्लामा जाँदा मात्र लिन पाउने व्यवस्था गर्नुपर्ने।

अनुसूची-१

अध्ययन, अनुगमन तथा अन्तर्क्रियाको कार्यक्रम तालिका

क्र.सं	जिल्ला	मिति	कैफियत
१	काभ्रेपलाचोक	२०७६/३/१६ गते	
२	सिन्धुपाल्चोक	२०७६/५/१ गते	
३	सिन्धुली	२०७६/५/२ गते	
४	काठमाण्डौ	२०७६/५/३ गते	
५	नुवाकोट	२०७६/५/४ गते	
६	धादिङ्ग	२०७६/५/५ गते	
७	भक्तपुर	२०७६/५/६ गते	
८	चितवन	२०७६/५/११ गते	
९	मकवानपुर	२०७६/५/२५ गते	
१०	रामेछाप	२०७६/५/३० गते	
११	दोलखा	२०७६/५/३१ गते	
१२	ललितपुर	२०७६/६/८ गते	
१३	रसुवा	२०७६/६/२८ गते	
१४	सानेपा- ललितपुर	२०७६/६/३० गते	वातावरणविदहरुसंगको छलफल
१५	प्रदेससभा सचिवालय	२०७६/७/७ गते	सरोकारवाला मन्त्रालयसँगको अन्तरक्रिया

अनुसूची-२

अनुगमन उपसमितिका सदस्य एवं कर्मचारीहरु

सि.नं.	नाम थर	पद
१	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
२	मा. दिपक निरौला	सदस्य
३	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
४	मा. रिता माझी	सदस्य
५	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
६	श्री टेकेन्द्र अधिकारी	समिति सचिव
७	श्री अम्बिक घिमिरे	समिति सचिव
८	श्री त्रिपुरारी बखेल	अधिकृत छैटौं
९	श्री मुक्ति घिमिरे	अधिकृत छैटौं

अनुसूची-३

जिल्लागत रुपमा उपसमितिले आयोजना गरेको अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सहभागीहरूको
नामावली

काभ्रेपलाञ्चोक:

मिति: २०७६/०३/१६

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
२	मा. दिपक निरौला	सदस्य
३	मा. रिता माझी	सदस्य
४	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
५	श्री उद्धव के.सी.	प्रमुख, जि.स.स.
६	श्री मञ्जु गौतम	उपप्रमुख, जि.स.स.
७	श्री भीम न्यौपाने	प्रमुख, पनौती न.पा.
८	श्री सलाम सिं लामा	अध्यक्ष, तेमाल गा.पा.
९	श्री उदयबहादुर राना	प्र.जि.अधिकारी
१०	श्री सच्युतराज उप्रेती	जि.स.अधिकारी
११	श्री सुवास खड्का	प्रमुख सेनानी, धुलिखेल ब्यारेक
१२	श्री जयराज सापकोटा	प्रहरी उपरिक्षक, जि.प्रहरी कार्यालय
१३	श्री बेनु पाठक	एस पि, ए पि एफ, १५ नं. गण पाँचखाल
१४	श्री लक्ष्मण मातेछे	कर सहायक
१५	श्री सरोज निरौला	प्रमुख अनुसन्धान अधिकृत
१६	श्री मोतिराम तिमलिसना	अध्यक्ष, नेपाल पत्रकार महासंघ, काभ्रे.
१७	श्री खगेन्द्र भण्डारी	नेपाल टेलिभिजन
१८	श्री धनध्वज तामाङ	क्रसर व्यवसायी
१९	श्री विनोद साह	ले.पा.
२०	श्री न्हुछे कृष्ण श्रेष्ठ	स.वन अधिकृत
२१	श्री राजकुमार पराजुली	प्रमुख, रा.स.स., काभ्रे.
२२	श्री सुमित्रा पौडेल	ले.अ., रोसी गा.पा.
२३	श्री उज्ज्वल अर्याल	इञ्जिनियर, नमोबुद्ध न.पा.
२४	श्री रविन गुरागाई	ले.पा.
२५	श्री सन्तोष काफ्ले	बा.अ.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
२६	श्री ऋषुध्वज के.सी.	ले.अ.
२७	श्री रोजन तामाङ	पत्रकार, जनता टि.भि., काभ्रे.
२८	श्री रामा दाहाल	पत्रकार, कान्तिपुर टि.भि., काभ्रे.
२९	श्री तुलसी प्रसाद नेपाल	तपेश्वर निर्माण सेवा, मण्डन देउराली
३०	श्री सत्यमान लामा	दुवकोट कन्स्ट्रक्सन प्रा.लि.
३१	श्री रामशरण अधिकारी	प्रहरी हवलदार
३२	श्री बिमला परियार	का.स.
३३	श्री सुमन श्रेष्ठ	ठेकेदार
३४	श्री बिजकुमार डोड	निर्माण व्यवसायी
३५	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय
३६	श्री मुक्तिनाथ घिमिरे	प्रदेश सभा सचिवालय

सिन्धुपाल्चोक:

मिति: २०७६/०५/०१

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य
४	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
५	मा. रिता माझी	सदस्य
६	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
७	श्री कृष्णगोपाल तामाङ	प्रमुख, जि.स.स.
८	श्री बालकुमारी सापकोटा	उपप्रमुख, जि.स.स.
९	श्री गोमादेवी चेम्जोङ	प्र.जि.अधिकारी
१०	श्री वंशलाल तामाङ	अध्यक्ष, ईन्द्रावती गा.पा.
११	श्री धनबहादुर तामाङ	सदस्य, जि.स.स.
१२	श्री मुकुन्द मरासिनी	प्र.उ., जि.प्र.का.,
१३	श्री युनिस दाहाल	लेखा उप सेनानी
१४	श्री होमनारायण श्रेष्ठ	जुगल गा.पा.
१५	श्री देशबहादुर तामाङ	सदस्य, जि.स.स.
१६	श्री बिमला भण्डारी	सदस्य, जि.स.स.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१७	श्री सुनिता परियार	सदस्य, जि.स.स.
१८	श्री चन्द्रबहादुर तामाङ	सदस्य, जि.स.स.
१९	श्री पदम बहादुर सिलवाल	सदस्य, जि.स.स.
२०	श्री सुरेन्द्र बुढाथोकी	स.प्र.ना.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
२१	श्री अरुण कार्की	प्र.अ.अ., रा.अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय
२२	श्री प्रकाशचन्द्र जोशी	क्रसर व्यवसायी, साँगा
२३	श्री नेत्रप्रसाद पन्त	क्रसर व्यवसायी, काठमाण्डौ
२४	श्री सन्दिपकुमार अग्रवाल	क्रसर व्यवसायी
२५	श्री कृष्ण क्षेत्री	संचालक, सिन्धुसुनकोशी इन्फास्ट्रक्चर प्रा.लि.
२६	श्री रवि श्रेष्ठ	क्रसर व्यवसायी, मेलम्ची
२७	श्री नानीराम चौधरी	क्रसर व्यवसायी, मेलम्ची
२८	श्री साइमन पन्त	भू तथा जलाधार व्य. कार्यालय
२९	श्री दिवाकर मास्के	भू तथा जलाधार व्य. कार्यालय
३०	श्री किशोर विध्याधर	उद्योग व्यवसायी, इन्द्रवती
३१	श्री गोविन्द क्षेत्री	पाल्चोकमाई इन्फास्ट्रक्चर प्रा.लि.
३२	श्री सुकुलाल तामाङ	वलेफी गा.पा.
३३	श्री राजाराम घोरसैनी	इञ्जिनियर,
३४	श्री प्रकाश कार्की	आई टि, पाँचपोखरी थाडपाल गा.पा.
३५	श्री सकुन्तला माझी	सदस्य, जि.स.स.
३६	श्री बाटुली घिमिरे	
३७	श्री अर्चना आचार्य	ना.सु., जिल्ला प्रशासन कार्यालय
३८	श्री ठाकुर गौतम	
३९	श्री इन्द्रराज गिरी	
४०	श्री हेमबहादुर बुढाथोकी	
४१	श्री राजेन्द्र आचार्य	
४२	श्री दिपक कार्की	गोरख बक्स गण
४३	श्री निर्मल कार्की	इन्द्रावती
४४	श्री मानबहादुर तामाङ	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
४५	श्री कुमार माझी	
४६	श्री ध्रुव थापा	ना.सु., जुगल गा.पा.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
४७	श्री युगबहादुर खड्का	शा.अ, बाह्रबिसे न.पा.
४८	श्री चण्डिका श्रेष्ठ	खरिदार, हेलम्बु गा.पा.
४९	श्री उजार सिंह तामाङ	चौ सा गढी न.पा.
५०	श्री बसन्त श्रेष्ठ	काठमाण्डौ
५१	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय

सिन्धुली:

मिति: २०७६/०५/०२

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य
४	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
५	मा. रिता माझी	सदस्य
६	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
७	मा. प्रदिप कटुवाल	सदस्य
८	मा. विनोदकुमार खड्का	सदस्य
९	श्री शंकरराज तिवारी	प्रमुख, जि.स.स.
१०	श्री विजया प्रसाई	स.प्र.जि.अधिकारी
११	श्री डिकबहादुर कार्की	जि.स.स.
१२	श्री नारायण श्रेष्ठ	प्रमुख, डिभिजन वन कार्यालय
१३	श्री दुर्गादेवी सुनुवार	उपप्रमुख, घ्याङलेख गा.पा.
१४	श्री बालकुमारी अधिकारी	उपप्रमुख, दुधौली न.पा.
१५	श्री भगवान झा	लेखा अधिकृत, दुधौली न.पा.
१६	श्री धनबहादुर कार्की	अध्यक्ष, फिक्कल गा.पा.
१७	श्री सम्झना अधिकारी	उपप्रमुख, जि.स.स.
१८	श्री लोकदर्शन थापा	प्र.ना.उ.
१९	श्री हेमन्त चौधरी	प्र.अ.अ., रा.अ.जि.का.
२०	श्री अप्सरा खड्का	जि.स.स.
२१	श्री निस्मा भोलन	स.ले.पा., मरिण गा.पा.
२२	श्री बालकुमारी खड्का	ना.प्रा.स., तीनपाटन गा.पा.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
२३	श्री गोपिकृष्ण भट्टराई	सशस्त्र प्रहरी बल
२४	श्री संदीप उपाध्याय	कृषि इञ्जिनियर, फिक्कल गा.पा.
२५	श्री मल्लबलाल अधिकारी	आ.ले.प.अधिकृत, दुधौली न.पा.
२६	श्री गोपालप्रसाद पहाडी	
२७	श्री कृष्णहरि न्यौपाने	प्र.प्र.अ., गोलन्जोर गा.पा.
२८	श्री मानबहादुर समाल	ना.सु., तीनपाटन गा.पा.
२९	श्री रामेश्वरलाल कुमर	दुधौली न.पा.
३०	श्री कुमार थापा	ना.सु.
३१	श्री बिपि लामा	ले.अ., सुनकोशी गा.पा.
३२	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय
३३	श्री कारसाङ लामा	अध्यक्ष, हरिहरपुरगढी गा.पा.
३४	श्री यादव आचार्य	ना.सु., हरिहरपुरगढी गा.पा.
३५	श्री किरणजंग भुजेल	दुधौली न.पा.
३६	श्री कपिलराज थापा	सुनकोशी गा.पा.
३७	श्री रामबाबु कार्की	सुनकोशी गा.पा.
३८	श्री गंगा कार्की	सदस्य, जि.स.स.
३९	श्री टेकेन्द्र कार्की	ले.अ., कमलामाई न.पा.
४०	श्री रुद्र खड्का	पत्रकार

काठमाण्डौ:

मिति: २०७६/०५/०३

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य
४	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
५	मा. रिता माझी	सदस्य
६	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
७	श्री शिवसुन्दरराज वैद्य	प्रमुख, जि.स.स.
८	श्री रामप्रसाद आचार्य	प्र.जि.अधिकारी
९	श्री उत्तमराज सुवेदी	प्र.ब.उ., प्रहरी परिसर

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१०	श्री नेत्रकुमार खत्री	स.प्र.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
११	श्री विश्वेश्वर थापा	स.प्र.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
१२	श्री उद्धव भण्डारी	सदस्य, जि.स.स.
१३	श्री उत्तम खनाल	प्रमुख, रा.अ.जि.का.
१४	श्री सुदर्शन खनाल	प्र.अ., तारकेश्वर न.पा.
१५	श्री ईश्वर अम्गाई	ना.सु., तारकेश्वर न.पा.
१६	श्री मोहन बस्नेत	प्रमुख, दक्षिणकाली न.पा.
१७	श्री चन्द्रकाजी गुरुङ	आयोजना प्रमुख, जि.आ.का.ई.
१८	श्री गणेश गुरुङ	ले.अ., दक्षिणकाली न.पा.
१९	श्री शंकर खनाल	ले.अ., न.पा.
२०	श्री नारायण शर्मा	अधिकृत छैठौं, नागार्जुन न.पा.
२१	श्री अनुषा शर्मा	इञ्जिनियर, टोखा न.पा.
२२	श्री नुर निधि न्यौपाने	का.म.न.पा.
२३	श्री उद्धव खरेल	प्रमुख, बुढानिलकण्ठ न.पा.
२४	श्री सरस्वती रिजाल खड्का	उप प्रमुख, किर्तिपुर न.पा.
२५	श्री तेजिला थापा	सदस्य, जि.स.स.
२६	श्री सान्नानी लामा	जि.स.स.
२७	श्री पीताम्बर अधिकारी	जि.स.अधिकारी
२८	श्री महेश्वर घिमिरे	गोकर्णेश्वर न.पा.
२९	श्री अच्युत खड्का	बुढानिलकण्ठ न.पा.
३०	श्री सुवर्ण श्रेष्ठ	प्रमुख, शंकरापुर न.पा.
३१	श्री रामबाबु पौड्याल	डि.व.अ., डि.व.का.,
३२	श्री बिनोदप्रसाद अधिकारी	ले.अ., कागेश्वरी मनोहरा न.पा.
३३	श्री गोविन्दप्रसाद शर्मा	उ.स., कागेश्वरी मनोहरा न.पा.
३४	श्री बिन्दु पुडासैनी सिम्खडा	उप प्रमुख, कागेश्वरी मनोहरा न.पा.
३५	श्री रघुनाथ तिमिल्सिना	सदस्य, जि.स.स.
३६	श्री सावित्री ढकाल	सदस्य, जि.स.स.
३७	श्री शिला चर्मकार	सदस्य, जि.स.स.
३८	श्री सरिता दाहाल	उप प्रमुख, जि.स.स.
३९	श्री लक्ष्मीसुन्दर अवाल	शा.अ., जि.स.स.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
४०	श्री रामेश्वर बोहरा	प्रमुख, तारकेश्वर न.पा.
४१	श्री नरेन्द्र महर्जन	किर्तिपुर न.पा.
४२	श्री रविनकुमार श्रेष्ठ	गोकर्णेश्वर न.पा.
४३	श्री विदुर सिलवाल	व्यवसायी, कागेश्वरी
४४	श्री रोशन श्रेष्ठ	व्यवसायी, गोकर्णेश्वर
४५	श्री श्याम कर्मचार्य	व्यवसायी, गोकर्णेश्वर
४६	श्री कृष्ण श्रेष्ठ	जि.स.स.
४७	श्री सुविता नेपाल	जि.स.स.
४८	श्री नहकुल पोखरेल	जि.स.स.
४९	श्री भेदबहादुर खड्का	जि.स.स.
५०	श्री बलराम श्रेष्ठ	जि.स.स.
५१	श्री रघुनाथ सिम्खडा	कागेश्वरी मनोहरा
५२	श्री नविन महर्जन	किर्तिपुर
५३	श्री सुरेश बोहरा	तारकेश्वर
५४	श्री रामसुन्दर बस्नेत	जि.प्र.का.
५५	श्री चक्रबहादुर कठायत	
५६	श्री महेश डंगोल	पुनर्निर्माण
५७	श्री सन्तोष चालिसे	प्रमुख, गोकर्णेश्वर न.पा.
५८	श्री बसन्त श्रेष्ठ	काठमाण्डौ
५९	श्री मनमिरा श्रेष्ठ	
६०	श्री निरमाया देउला	
६१	श्री कुमार क्षेत्री	
६२	श्री सुदर्शन कार्की	इञ्जिनियर, सडक डिभिजन

नुवाकोटः

मिति: २०७६/०५/०४

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
२	मा. दिपक निरौला	सदस्य
३	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
४	मा. रिता माझी	सदस्य

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
५	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
६	श्री सन्तमान तामाङ	प्रमुख, जि.स.स.
७	श्री अप्सरा थापा	उप प्रमुख, जि.स.स.
८	श्री सन्जु पण्डित	प्रमुख, विदुर न.पा.
९	श्री राजेन्द्ररमण खनाल	प्रमुख, बेलकोटगढी न.पा.
१०	श्री योविन्द्र तामाङ	अध्यक्ष, दुप्चेस्वर गा.पा.
११	श्री रमेश लामा	अध्यक्ष, पञ्चकन्या गा.पा.
१२	श्री नारायणप्रसाद पाण्डे	अध्यक्ष, तादी गा.पा.
१३	श्री मानबहादुर लामा	अध्यक्ष, ककनी गा.पा.
१४	श्री ध्रुव श्रेष्ठ	अध्यक्ष, लिखु गा.पा.
१५	श्री रामकृष्ण थापा	अध्यक्ष, शिवपुरी गा.पा.
१६	श्री रमेश वस्ती	अध्यक्ष, तारकेश्वर गा.पा.
१७	श्री आशा तामाङ	अध्यक्ष, मेघाङ गा.पा.
१८	श्री छत्रबहादुर लामा	अध्यक्ष, किस्पाङ गा.पा.
१९	श्री द्रोण पोखरेल	प्र.जि.अ.
२०	श्री अविनारायण काफ्ले	प्रमुख, जि.प्र.का.
२१	श्री जनक सापकोटा	स.प्र.ना.उ./गुल्मपति, स.प्र.बल
२२	श्री सुदेनकुमार पोखरेल	प्र.प्र.अ., विदुर न.पा.
२३	श्री सर्वदा पण्डित	ले.अ.
२४	श्री सुमन तामाङ	स.ले.पा.
२५	श्री हरिशरण लामिछाने	वडाध्यक्ष, लिखु-६
२६	श्री उत्तम खतिवडा	प्र.प्र.अ., सुर्यगढी गा.पा.
२७	श्री महेशराज शर्मा	ले.अ., सुर्यगढी गा.पा.
२८	श्री सुविना प्रधान	सदस्य, जि.स.स.
२९	श्री जयमंगल प्रसाद	डि.व.अ., डि.व.का.,
३०	श्री रामचन्द्र लामिछाने	अधिकृत, लिखु गा.पा.
३१	श्री प्रतिमा थापा	अधिकृत, तादी गा.पा.
३२	श्री ओमकुमार शाह	इञ्जिनियर, पूर्वाधार विकास कार्यालय
३३	श्री हरिप्रसाद गुरागाई	डि.प्र., जलस्रोत तथा सिंचाई विकास डिभिजन
३४	श्री तारा बहादुर	उद्योग बाणिज्य संघ

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
३५	श्री रामहरि गजुरेल	प्र.प्र.अ., दुप्चेस्वर गा.पा.
३६	श्री खिलानाथ बाँस्कोटा	ले.अ., वेलकोटगढी न.पा.
३७	श्री शिवप्रसाद लम्साल	प्र.प्र.अ., वेलकोटगढी न.पा.
३८	श्री हरिप्रसाद प्याकुरेल	ना.सु., किस्पाङ गा.पा.
३९	श्री सुमन अधिकारी	निर्माण व्यवसायी
४०	श्री प्रकाश अधिकारी	विदुर
४१	श्री पुष्कर शर्मा रिमाल	विदुर न.पा.
४२	श्री रामहरि पाठक	व्यवसायी
४३	श्री रामबाबु जि.सी.	निर्माण व्यवसायी
४४	श्री पशुपति मैनाली	तादी
४५	श्री युवराज डुम्रे	ले.अ., विदुर न.पा.
४६	श्री निर्पेश न्यौपाने	
४७	श्री राजाराम अधिकारी	
४८	श्री अशोक बिष्ट	प्र.प्र.अ., तादी गा.पा.
४९	श्री रामहरि न्यौपाने	पञ्चन्या गा.पा.
५०	श्री कृष्ण थापा	कान्तिपुर संवाददाता
५१	श्री कृष्णप्रसाद अधिकारी	उद्योग बाणिज्य संघ
५२	श्री रामहरि न्यौपाने	पत्रकार
५३	श्री रुपा बस्नेत	नुवाकोट एफ एम
५४	श्री अनिता खनाल	नुवाकोट एफ एम
५५	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय

घादिङ:

मिति: २०७६/०५/०५

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
२	मा. दिपक निरौला	सदस्य
३	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
४	मा. रिता माझी	सदस्य
५	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
६	श्री जगन्नाथ नेपाल	प्रमुख, जि.स.स.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
७	श्री बिन्दा बरामु नेपाली	उप प्रमुख, जि.स.स.
८	श्री बालकृष्ण आचार्य	प्रमुख, धुनिबेसी न.पा.
९	श्री शम्भुकुमार थापा	अध्यक्ष, त्रिपुरासुन्दरी गा.पा.
१०	श्री प्रेमनाथ सिलवाल	अध्यक्ष, सिद्धलेक गा.पा.
११	श्री बिनोद तिमल्सिना	अध्यक्ष, ज्वालामुखी गा.पा.
१२	श्री राजेन्द्रविक्रम बस्नेत	अध्यक्ष, गजुरी गा.पा.
१३	श्री दुर्गाकुमार शाक्य	अध्यक्ष, नेत्रावती डबजोड गा.पा.
१४	श्री भागिरथ पाण्डे	प्र.जि.अ.
१५	श्री नविन धिताल	ले.पा., थाक्रे गा.पा.
१६	श्री कृष्णबहादुर पाठक	गजुरी गा.पा.
१७	श्री राजेश सिंह बस्नेत	ले.अ., सिद्धलेक गा.पा.
१८	श्री नवराज छत्कुली	नेपाल पत्रकार महासंघ
१९	श्री केशवप्रसाद प्याकुरेल	वडाध्यक्ष, थाक्रे-८
२०	श्री दिलिप पौडेल	ठेकेदार, थाक्रे
२१	श्री विपिन बस्नेत	ले.अ., नेत्रावती डबजोड गा.पा.
२२	श्री गोविन्दप्रसाद पौडेल	ले.अ., धुनिबेसी न.पा.
२३	श्री श्यामबहादुर रिमाल	स.व.अ., डि.व.का.
२४	श्री धिरेन्द्रराज न्यौपाने	स.प्र.ना.उ., स.प्र.बल
२५	श्री मुकुन्द मरहट्टा	उप अनुसन्धान निर्देशक, रा.अ.जि.का.
२६	श्री राजकुमार बैदवार	प्र.उ., जि.प्र.का.
२७	श्री राजेन्द्रप्रसाद कोईराला	अधिकृत, घरेलु समिति
२८	श्री शिवहरि कोईराला	प्र.को.नि., को.ले.नि.का.
२९	श्री कृष्णहरि श्रेष्ठ	अध्यक्ष, गल्छी गा.पा.
३०	श्री देविप्रसाद	उपाध्यक्ष, बेनिघाट गा.पा.
३१	श्री राजेशप्रसाद चौधरी	प्र.ह.
३२	श्री रामबहादुर कुमाल	प्र.ह.
३३	श्री सुरेशकुमार श्रेष्ठ	स.प्र.ज.
३४	श्री राजेशबाबु घिमिरे	जि.स.अधिकारी
३५	श्री सुर्यदर्शन पण्डित	प्र.अ., जि.प्र.का.
३६	श्री हरिहर कार्की	अधिकृत सातौ, आ.मा.तथा का. मन्त्रालय

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
३७	श्री दिपेश बिडारी	शा.अ., जि.स.स.
३८	श्री सुजन श्रेष्ठ	खरिदार, जि.स.स.
३९	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय

भक्तपुर:

मिति: २०७६/०५/०६

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
२	मा. दिपक निरौला	सदस्य
३	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
४	मा. रिता माझी	सदस्य
५	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
६	श्री नवराज गेलाल	प्रमुख, जि.स.स.
७	श्री सरिता कुँवर	उप प्रमुख, जि.स.स.
८	श्री नारायणप्रसाद भट्ट	प्र.जि.अ.
९	श्री कृष्णप्रसाद धिताल	जि.स.अधिकारी
१०	श्री श्रीराम ब्यान्जु	सदस्य, जि.स.स.
११	श्री शकुनाला श्रेष्ठ	सदस्य, जि.स.स.
१२	श्री गिता देउजा	सदस्य, जि.स.स.
१३	श्री कल्पना खनाल	शा.अ., जि.स.स.
१४	श्री सविन प्रधान	प्र.उ., म.न.प्र.परिसर
१५	श्री विश्वकुमार भट्टराई	स.प्र.उ., स.प्र.बल
१६	श्री सुरेन्द्र कोइराला	उ.अ.नि., रा.अ.जि.का.
१७	श्री गोकुल कार्की	अधिकृत छैठौं, चांगुनारायण न.पा.
१८	श्री विदुर आले	खानी व्यवसायी, चांगुनारायण
१९	श्री मुकुन्द थापा	खानी व्यवसायी, चांगुनारायण
२०	श्री राजेन्द्र प्रसाद	बालुवा खानी व्यवसायी
२१	श्री दिपक खत्री	बालुवा खानी व्यवसायी, चांगुनारायण
२२	श्री विजय महर्जन	सब इञ्जिनियर, ज.तथा सिं. वि. डिभिजन
२३	श्री कमला पोखरेल	सदस्य, जि.स.स.
२४	श्री ईश्वर थापा	सम्वाददाता, रेडियो नेपाल

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
२५	श्री पंचलाल सुवाल	व्यवसायी
२६	श्री रामकुमार बुढाथोकी	व्यवसायी
२७	श्री सुबोधकुमार साह	उद्योग अधिकृत
२८	श्री कृष्णराम कुम्पाख	व्यवसायी
२९	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय
३०	श्री महेशकुमार दुलाल	इञ्जिनियर, चांगुनारायण न.पा.
३१	श्री सञ्जय पौडेल	जि.स.स.
३२	श्री सरस्वती व्यञ्जनकार	
३३	श्री भीमप्रसाद भण्डारी	अधिकृत छैठौं, डि.व.का.
३४	श्री पुष्पा दाहाल	ले.पा., जि.स.स
३५	श्री दिनेशप्रसाद न्यौपाने	ना.सु., जि.स.स
३६	श्री अम्बिका	जि.स.स
३७	श्री दिपक सुवेदी	जि.स.स

चितवन:

मिति: २०७६/०५/११

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
२	मा. दिपक निरौला	सदस्य
३	मा. रिता माझी	सदस्य
४	श्री कृष्ण डल्लाकोटी	प्रमुख, जि.स.स.
५	श्री ठाकुरप्रसाद ढकाल	प्रमुख, माडी न.पा.
६	श्री जितेन्द्र बस्नेत	प्र.जि.अ.
७	श्री खुमनारायण श्रेष्ठ	प्रमुख, कालिका न.पा.
८	श्री नारायण वन	प्रमुख, रत्ननगर न.पा.
९	श्री मुनाकुमारी श्रेष्ठ	उप प्रमुख, जि.स.स.
१०	श्री हरिकुमार श्रेष्ठ	वडा अध्यक्ष, रत्ननगर-१४
११	श्री सिर्जना थपलिया	उप सचिव, भरतपुर म.न.पा.
१२	श्री ठाकुरप्रसाद पौडेल	भरतपुर म.न.पा.
१३	श्री शरदचन्द्र शर्मा	कोष नियन्त्रक, को.ले.नि.का.
१४	श्री लालबहादुर तामाङ	व्यवसायी

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१५	श्री नमरमज सिलवाल	व्यवसायी
१६	श्री लोकेन्द्र अधिकारी	सहायक संरक्षण अधिकृत, चितवन रा.नि.
१७	श्री गोपाल तिवारी	ले.अ., राप्ती न.पा.
१८	श्री केशव हुमागाई	ले.अ., खैरहनी न.पा.
१९	श्री सन्देश पन्थी	ले.अ., काली बहादुर गण
२०	श्री खेमबहादुर थापा	स.प्र.उ., १७ नं. गण
२१	श्री विज्ञान बस्नेत	प्र.से., काली बहादुर गण
२२	श्री पुरुषोत्तम शर्मा	प्र.प्र.अ., खैरहनी न.पा.
२३	श्री धीरेन्द्र पोखरेल	ले.अ., डिभिजन वन कार्यालय
२४	श्री विष्णुप्रसाद पौडेल	डि.व.अ., डिभिजन वन कार्यालय
२५	श्री कृष्णप्रसाद सुवेदी	ले.अ., रत्ननगर न.पा.
२६	श्री पंकज गिरी	इञ्जिनियर, रत्ननगर न.पा.
२७	श्री ऋषिप्रसाद कटुवाल	ले.अ., कालिका न.पा.
२८	श्री सुकित चौधरी	अनुसन्धान अधिकृत, रा.अ.जि.का.
२९	श्री दानबहादुर मल्ल	प्रमुख, जि.प्र.का.
३०	श्री बाबुराम भुसाल	जि.स.अधिकारी
३१	श्री विमलबहादुर थापा	जि.स.स.
३२	श्री गोमा लामिछाने	जि.स.स.
३३	श्री दिपेन्द्र अधिकारी	पत्रकार
३४	श्री करुणा रिसाल	ले.अ., माडी न.पा.
३५	श्री सन्तोष सुवेदी	माडी न.पा.
३६	श्री राजु त्रिपाठी	जि.स.स.
३७	श्री लछुराम विश्वकर्मा	व्यवसायी
३८	श्री मधुर नेपाल	ना.सु., किस्पाङ गा.पा.
३९	श्री बद्रीनाथ सापकोटा	शा.अ., जि.स.स.
४०	श्री राजेश सुवेदी	ना.सु., इच्छाकामना गा.पा.
४१	श्री सुलभ पाठक	
४२	श्री नरहरि सापकोटा	ना.सु., इच्छाकामना गा.पा.
४३	श्री एकनारायण कोइराला	
४४	श्री विनोद पौडेल	प्रदेश सभा सचिवालय

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
४५	श्री टेकेन्द्र अधिकारी	प्रदेश सभा सचिवालय
४६	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय

मकवानपुर:

मिति: २०७६/०५/२५

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य
४	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
५	श्री रघुनाथ खुलाल	प्रमुख, जि.स.स.
६	श्री तोयम राया	प्रमुख सचिव
७	श्री भगवती पुडासैनी	उप प्रमुख, जि.स.स.
८	श्री प्रेमराज जोशी	प्र.जि.अधिकारी
९	श्री लवशेर बिष्ट	प्रमुख, थाहा न.पा.
१०	श्री मिनाकुमारी लामा	उप प्रमुख, हेटौडा उ.म.न.पा.
११	श्री विदुर हुमागाई	अध्यक्ष, मकवानपुरगढी गा.पा.
१२	श्री जीवन लामा	अध्यक्ष, इन्द्रसरोवर गा.पा.
१३	श्री टंकबहादुर मोक्तान	अध्यक्ष, कैलाश गा.पा.
१४	श्री सुकुमाया थिङ	उपाध्यक्ष, कैलाश गा.पा.
१५	श्री उमाकुमारी लामा	उपाध्यक्ष, इन्द्रसरोवर गा.पा.
१६	श्री धनमाया स्याङतान	उपाध्यक्ष, बागमती गा.पा.
१७	श्री हिदम लामा	अध्यक्ष, भीमफेदी गा.पा.
१८	श्री भिमलाल महर्जन	नि.जि.स.अधिकारी
१९	श्री विवश अधिकारी	प्रेस संयोजक, जि.स.स.
२०	श्री जगन्नाथ दहाल	का.प्र., घरेलु कार्यालय
२१	श्री रेखा रिमाल	जि.स.स.
२२	श्री पार्वती राना	उपाध्यक्ष, भीमफेदी गा.पा.
२३	श्री आशिष भुर्तेल	इन्द्रसरोवर गा.पा.
२४	श्री गंगा चौलागाई	शा.अ., हेटौडा उ.म.न.पा.
२५	श्री भिमबहादुर परियार	प्र.प्र.अ., मकवानपुरगढी गा.पा.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
२६	श्री रामकृष्ण अर्याल	प्र.प्र.अ., बागमती गा.पा.
२७	श्री शैलेन्द्र भण्डारी	प्र.प्र.अ., इन्द्रसरोवर गा.पा.
२८	श्री लक्ष्मण पुडासैनी	प्र.प्र.अ., बकैया गा.पा.
२९	श्री लोकबहादुर कुसारी	प्र.प्र.अ., कैलाश गा.पा.
३०	श्री सुदन श्रेष्ठ	ले.पा., कैलाश गा.पा.
३१	श्री नवराज सुवेदी	हेटौडा उ.म.न.पा.
३२	श्री भगवान अर्याल	हेटौडा उ.म.न.पा.
३३	श्री दामोदर खनाल	अध्यक्ष, बकैया गा.पा.
३४	श्री एकराज उप्रेती	अध्यक्ष, मनहरी गा.पा.
३५	श्री सर्वेश घलान	अध्यक्ष, बागमती गा.पा.
३६	श्री गोविन्दराज दुलाल	मकवानपुरगढी गा.पा.
३७	श्री श्याम थापा	मनहरी गा.पा.
३८	श्री दिपक खनाल	पत्रकार
३९	श्री हरेराम अधिकारी	उद्योगी
४०	श्री टिकाराम पन्त	पत्रकार
४१	श्री सरस्वती चालिसे	स.म.वि.नि.
४२	श्री सुमित्रा पाण्डे	स.म.वि.नि.
४३	श्री सावित्रीकुमारी सापकोटा	स.म.वि.नि.
४४	श्री सोनु खड्का	स.म.वि.नि.
४५	श्री मन्दिरा थापा	म.वि.नि.
४६	श्री युवराज बर्तौला	
४७	श्री कौशिला हुमागाई	
४८	श्री सम्झना ढकाल	
४९	श्री प्रकाश कार्की	
५०	श्री सन्तोष श्रेष्ठ	
५१	श्री प्रभाकर खड्का	
५२	श्री छत्रबहादुर अधिकारी	जि.स.स.
५३	श्री सीता खतिवडा	
५४	श्री शान्ता कु. राई	
५५	श्री ज्ञानेन्द्र बन	

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
५६	श्री इमनाथ पौडेल	डि.व.अ.
५७	श्री मुकेश सिंह	प्र.उ., जि.प्र.का.
५८	श्री बिकास घिमिरे	स.प्र.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
५९	श्री शम्भुप्रसाद वताँला	ले.अ., राक्सिराङ गा.पा.
६०	श्री राजकुमार मल्ल	अध्यक्ष, राक्सिराङ गा.पा.
६१	श्री नरेन्द्रबहादुर सिंह	मच्छेनारायण ढुङ्गा रोडा उद्योग
६२	श्री राजेश चन्द	मच्छेनारायण ढुङ्गा रोडा उद्योग
६३	श्री राजेश	पत्रकार, लालखवर
६४	श्री चिरञ्जिवि पौडेल	इन्द्रसरोवर गा.पा.
६५	श्री सुदिपकुमार कँडेल	भीमफेदी गा.पा.
६६	श्री उपेन्द्र पोखरेल	ना.सु., जि.स.स
६७	श्री रामकुमार पुडासैनी	प्र.प्र.अ., राक्सिराङ गा.पा.
६८	श्री राजेन्द्र भट्टराई	अधिकृत सातौ, राक्सिराङ गा.पा.
६९	श्री लक्ष्मण अर्याल	ले.पा., जि.स.स.
७०	श्री देवराज चौलागाई	प्र.प्र.अ., मनहरी गा.पा.
७१	श्री दीर्घनारायण कोइराला	डि.व.अ.
७२	श्री विनोद पौडेल	प्रदेश सभा सचिवालय
७३	श्री टेकेन्द्र अधिकारी	प्रदेश सभा सचिवालय

रामेछाप:

मिति: २०७६/०५/३०

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य
४	मा. रिता माझी	सदस्य
५	श्री प्रेमबहादुर खड्का	प्रमुख, जि.स.स.
६	श्री रमेशकुमार बस्नेत	प्रमुख, मन्थली न.पा.
७	श्री लिलाकुमारी के.सी.पाण्डे	प्र.जि.अधिकारी
८	श्री धावा लामा	अध्यक्ष, सुनापति गा.पा.
९	श्री प्रेमबहादुर तामाङ	अध्यक्ष, खाँडादेवी गा.पा.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१०	श्री उर्मिला कार्की	उपाध्यक्ष, उमाकुण्ड गा.पा.
११	श्री सन्तोषकुमार भट्टराई	प्र.ना.उ., जि.प्र.का.
१२	श्री रमेशकुमार थापा	स.प्र.ना.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
१३	श्री सोमराज तिमल्सेना	पूर्वाधार विकास कार्यालय
१४	श्री राजेन्द्रकुमार के.सी.	जि.स.अधिकारी
१५	श्री उमाकान्त आचार्य	प्र.को.नि.
१६	श्री प्रदिप घिमिरे	रा.अ.जि.का.
१७	श्री युगलकिशोर लाल	डिभिजन वन कार्यालय
१८	श्री हरिबहादुर खपाङ्गी मगर	मन्थली न.पा.
१९	श्री मदन सुवेदी	रामेछाप न.पा.
२०	श्री तुलसी प्र. घिमिरे	सुनापति गा.पा.
२१	श्री नारायणकुमार कार्की	क.अ., रामेछाप न.पा.
२२	श्री गोकुल ढुङ्गेल	शाखा अधिकृत, जि.स.स
२३	श्री कृष्णबहादुर भुजेल	रामेछाप न.पा.
२४	श्री सोमबहादुर भुजेल	जि.स.स
२५	श्री महेश पौडेल	जि.स.स
२६	श्री जनकराज अधिकारी	जि.स.स
२७	श्री सन्देश थापा मगर	जि.प्र.का.
२८	श्री मिनबहादुर खड्का	सशस्त्र प्रहरी बल
२९	श्री प्रकाश मगर	जि.प्र.का.
३०	श्री उमेश श्रेष्ठ	सशस्त्र प्रहरी बल
३१	श्री नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	सशस्त्र प्रहरी बल
३२	श्री दिवस हमाल	जि.प्र.का.
३३	श्री मधु बस्नेत	जि.प्र.का.
३४	श्री नर ब. सिंजाली	जि.प्र.का.
३५	श्री कुबेर महत	सशस्त्र प्रहरी बल
३६	श्री सन्तोष नगरकोटी	सुनापति गा.पा.
३७	श्री टेकेन्द्र अधिकारी	प्रदेश सभा सचिवालय

दोलखा:

मिति: २०७६/०५/३१

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य
४	मा. रिता माझी	सदस्य
५	श्री मनमाया जिरेल	उप प्रमुख, जि.स.स.
६	श्री खगेन्द्र प्रसाद रिजाल	प्र.जि.अधिकारी
७	श्री मानबहादुर राई	प्र.ना.उ., जि.प्र.का.
८	श्री मोहनबहादुर क्षेत्री	स.प्र.ना.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
९	श्री उर्मिला थामी	उपाध्यक्ष, गौरीशंकर गा.पा.
१०	श्री कमलकुमारी कार्की	सदस्य, जि.स.स.
११	श्री रामप्रसाद पोखरेल	नि.जि.स.अधिकारी
१२	श्री नवराज सुवेदी	प्र.प्र.अधिकृत, विगू गा.पा.
१३	श्री माधव घिमिरे	प्र.प्र.अधिकृत, कालिञ्चोक गा.पा.
१४	श्री प्रदिपकुमार खड्का	प्र.प्र.अधिकृत, गौरीशंकर गा.पा.
१५	श्री विक्रम कार्की	अधिकृत सातौ
१६	श्री विप्र खड्का	खरिदार, जि.स.स.
१७	श्री गोपि सुवेदी	जि.स.स.
१८	श्री टंक भण्डारी	जि.प्र.का.
१९	श्री ध्यान लाल थोकर	जि.प्र.का.
२०	श्री छिरिङ तामाङ	जि.प्र.का.
२१	श्री दिनेश पौडेल	सशस्त्र प्रहरी बल
२२	श्री रवि बस्नेत	ना.सु., जि.स.स.
२३	श्री टेकेन्द्र अधिकारी	प्रदेश सभा सचिवालय

ललितपुर:

मिति: २०७६/०६/०८

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
४	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
५	मा. रिता माझी	सदस्य
६	मा. सन्तबहादुर प्रजा	सदस्य
७	श्री अम्बरबहादुर खड्का	प्रमुख, जि.स.स.
८	श्री गजेन्द्र महर्जन	प्रमुख, गोदावरी न.पा.
९	श्री निर्मला थापा	उप प्रमुख, महालक्ष्मी न.पा.
१०	श्री विनेश महर्जन	उप प्रमुख, जि.स.स.
११	श्री विरबहादुर लोप्चन	अध्यक्ष, बागमती गा.पा.
१२	श्री रामचन्द्र दाहाल	अध्यक्ष, महाकाल गा.पा.
१३	श्री भागिरथ पाण्डे	प्र.जि.अधिकारी
१४	श्री दुर्गादेवी देवकोटा	जि.स.अधिकारी
१५	श्री सुरेशकुमार श्रेष्ठ	स.प्र.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
१६	श्री नविन गिरी	डि.व.अधिकृत
१७	श्री दुर्गा सिंह	प्र.उ., जि.प्र.का.
१८	श्री लक्ष्मीप्रसाद रेग्मी	प्र.प्र.अ., महालक्ष्मी न.पा.
१९	श्री नीता कु. ईशर	
२०	श्री रोमबहादुर महत	प्र.प्र.अ., कोन्ज्योसोम न.पा.
२१	श्री नरेन्द्र सिंह कुँवर	शा.अ., जि.स.स.
२२	श्री चेतनाथ भट्टराई	ना.सु., जि.स.स.
२३	श्री सत्यनारायण लाखे	गोदावरी न.पा.
२४	श्री बसन्त श्रेष्ठ	
२५	श्री श्रीराम आचार्य	गोदावरी न.पा.
२६	श्री त्रिपुरारी बखेल	प्रदेश सभा सचिवालय

रसुवा:

मिति: २०७६/०६/२८

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
२	मा. दिपक निरौला	सदस्य
३	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
४	श्री कुलप्रसाद भट्ट	प्रमुख, जि.स.स.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
५	श्री उपेन्द्र लम्साल	अध्यक्ष, उत्तरगया गा.पा.
६	श्री सीताकुमारी पौडेल अधिकारी	अध्यक्ष, कालिका गा.पा.
७	श्री कैसाड नुर्पु लामा	अध्यक्ष, गोसाइकुण्ड गा.पा.
८	श्री बुचुड तामाङ	अध्यक्ष, आमाछोदिङ्मो गा.पा.
९	श्री थानेश्वर भुसाल	नि.जि.स.अधिकारी
१०	श्री निरञ्जन घिमिरे	प्र.अ.अ., रा.अ.जि.का.
११	श्री भाग्येन्द्रपुरुष ढकाल	प्र.ना.उ., जि.प्र.का.
१२	श्री किरण पौडेल	स.प्र.ना.उ., सशस्त्र प्रहरी बल
१३	श्री शुस्मा राना	प्र.सं.अ., ला.रा.निकुञ्ज
१४	श्री अर्जुन भण्डारी	प्र.जि.अधिकारी
१५	श्री वसन्तबहादुर खत्री	प्र.प्र.अ., उत्तरगया गा.पा.
१६	श्री विक्रम लिम्बु	प्र.प्र.अ., आमाछोदिङ्मो गा.पा.
१७	श्री शर्मिला न्यौपाने	प्र.प्र.अ., कालिका गा.पा.
१८	श्री शोभा सुवेदी	डि.व.अ., डि.व.का.
१९	श्री देवीलाल सापकोटा	प्र.प्र.अ., गोसाइकुण्ड गा.पा.
२०	श्री दुतेन्द्र चाम्लिङ	ले.अ., गोसाइकुण्ड गा.पा.
२१	श्री वाचस्पति सुनुवार	ले.अ., कालिका गा.पा.
२२	श्री लिलानाथ नेपाल	अधिकृत, कालिका गा.पा.
२३	श्री यमनाथ आचार्य	अधिकृत, उत्तरगया गा.पा.
२४	श्री गणेश रेग्मी	आ.ले.प., उत्तरगया गा.पा.
२५	श्री बलराम घिमिरे	संवाददाता, कान्तिपुर
२६	श्री नवराज पौडेल	ना.सु., जि.स.स.
२७	श्री चाउरे लामा	जि.प्र.का.
२८	श्री जयराम देवकोटा	जि.स.स.
२९	श्री कुमार घले	जि.स.स.
३०	श्री हेमप्रसाद पौडेल	जि.स.स.
३१	श्री रामशरण तामाङ	सशस्त्र प्रहरी बल
३२	श्री लामा थार्चेन घले	जि.स.स.
३३	श्री निलराज प्याकुरेल	जि.स.स.
३४	श्री हंसाद तामाङ	आमाछोदिङ्मो गा.पा.

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
३५	श्री टेकेन्द्र अधिकारी	प्रदेश सभा सचिवालय

मिति २०७६/०६/३० गते बातावरण विदहरूसंग सानेपामा भएको अन्तर्क्रिया/छलफलका सहभागीहरू

सि.नं.	नाम थर	पद/निकाय/ठेगाना
१	मा. न्हुक्षेनारायण श्रेष्ठ	सभापति-सा.ले.स.
२	मा. रत्नप्रसाद ढकाल	संयोजक
३	मा. दिपक निरौला	सदस्य
४	मा. रमेश पौड्याल	सदस्य
५	मा. रिता माझी	सदस्य
६	डा. पिताम्बर शर्मा	वातावरण विद
७	डा. नारायण थापा	वातावरण विद
८	डा. प्रेमप्रसाद पौडेल	वातावरण विद
९	श्री श्याम बजिमय	वातावरण विद
१०	श्री मनोज अर्याल	वातावरण विद
११	डा. दिनेशराज भुजु	वातावरण विद
१२	श्री सरस्वती अधिकारी	पत्रकार
१३	श्री गौरी शंकर तिमला	वातावरण विद
१४	डा. रामजि बोगटी	वातावरण विद
१५	श्री बसन्त श्रेष्ठ	काठमाण्डौ
१६	श्री जुना राई	काठमाण्डौ
१७	श्री प्रिया महर्जन	काठमाण्डौ
१८	डा. गौरीशंकर भण्डारी	वातावरण विद
१९	श्री रुपेश श्रेष्ठ	काठमाण्डौ
२०	श्री गोपाल महर्जन	काठमाण्डौ
२१	श्री टेकेन्द्र अधिकारी	प्रदेश सभा सचिवालय

अनुसूची-४

उपसमितिको माग बमोजिम आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट प्राप्त पत्र र राजस्व सम्बन्धी विवरण

प्रदेश सरकार, प्रदेश नं. ३
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
(राजस्व व्यवस्थापन शाखा)

प.सं. २०७५/७६, च.नं. १४२६

मिति :- २०७६/०२/२३

विषय : विवरण सम्बन्धमा।

श्री प्रदेश सभा,

(सार्वजनिक लेखा समिति)

प्रदेश नं. ३, मकवानपुर, हेटौडा।

तहाँको च.न. १०६९ मिति २०७६।०२।२१ को पत्र प्राप्त भइ व्यहोरा अवगत भयो।

सो सम्बन्धमा आ.व. २०७५/७६ मा प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा ९ सँग सम्बन्धित अनुसूची-५ मा निर्धारण गरेको दहत्तर बहत्तर शुल्कको दर बमोजिम स्थानीय तहले संकलन गरी प्रदेश सञ्चित कोषमा ४० प्रतिशत र स्थानीय सञ्चित कोषमा ६० प्रतिशत दाखिला हुने गरी बाँडफाँट गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। हालसम्म स्थानीय तहले संकलन गरेको बाँडफाँट भइ प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुने ४० प्रतिशत दहत्तर बहत्तर शुल्क राजस्वको जिल्लागत विवरण र स्थानीय तहले संकलन गरी बाँडफाँट गरी प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको नाममा र यस मन्त्रालयको नाममा चेक तयार गरी पठाएको दहत्तर बहत्तर शुल्क राजस्वको विवरण यसै पत्रसाथ पठाइएको व्यहोरा अनुरोध छ।

रमेश श्रेष्ठ

शाखा अधिकृत

शाखा अधिकृत

प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबीच बौद्धफाँट हुने स्थानीय तहहरूले सकल नगरको प्रकृतिक श्रोत शुल्क (बहलर इतर शुल्क) राख्नको प्रदेश सरकारले पाउने ४० प्रतिशत राजस्वको जिल्लामा विवरण (विवरण मात्र प्राप्त)

जिल्ला	मकवानपुर	काभ्रेपलाञ्चोक	दोलखा	सिन्धुपाल्चोक	चितवन	काठमाडौं	ललितपुर	सिन्धुली	धरिङ	नुवाकोट	रसुवा	रामेछाप	भक्तपुर	कुल जम्मा
कुनै श्रोत शुल्क	१४३२१३८५	३१०१३५५	५४००००	१४४५१८३८	१४२६१३	२१४३३८	११०६०००	६२९९६५१	५३५९८५१	२१४०८११	८१७००	१६६६६६	३	५१९९६५८६
इतर शुल्क														

२

शाखा अधिकृत

स्थानीय तह, जिल्ला
स्थानीय तहबाट प्रदेश राजित कोषमा दाखिला हुन आफ्नो राजस्व
(प्र.ले.निका र यस सन्ध्यालयको नाममा चेक प्राप्त हुन आएको विवरण)

स.न.	स्थानीय तह, जिल्ला	विवरण	रकम	कैफियत
१	मेलम्ची नगरपालिका, सिन्धुपाल्चोक	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	७९६५२६०४.००	
२	राप्ती नगरपालिका, वित्तवन	नछुटिएको	९५५२२९.००	
		नछुटिएको	४२४६६३४.००	
३	भिमेश्वर नगरपालिका, दोलखा	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	१५६००००.००	
		दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	१५६००००.००	
४	दुधौली नगरपालिका, सिन्धुली	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	३५४९३१४.४०	
५	बिदुर नगरपालिका, सुनकोट	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	१६१२०९९०.००	त्रि.स.स लाई ०.५%
		दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	९५९४६५९.६०	ब्याङ्काएर बाँडफाँट भएको
६	बेनीघाट रोराङ गाउँपालिका, धादिङ	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	७२९९९१.६०	
७	रामेछाप नगरपालिका, रामेछाप	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	६०००००.००	
८	बागमती गाउँपालिका, मकवानपुर	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	४३८००३०.००	
९	सिद्धलेक गाउँपालिका, धादिङ	दुहा, गिद्दी बालुवा विक्री शुल्क	२१०००००.००	
१०	पञ्चकन्या गाउँपालिका, सुनकोट	नछुटिएको	१२४३५५७१.५६०	

for
शाखा अधिकृत

अनुसूची-५

अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सहभागिताका लागि जिल्ला समन्वय समितिहरूमा प्रेषित पत्र

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति:

च.नं.

श्री प्रमुखज्यू,

जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय,

विषय: समन्वय गरिदिने सम्बन्धमा।

प्रस्तुत विषयमा प्रदेश सभा, सार्वजनिक लेखा समितिको मिति २०७६/२/१७ गतेको निर्णयानुसार प्रदेश नं. ३ अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन कार्यका लागि गठित यस उपसमितिको मिति २०७६/२/१७ को निर्णयानुसार उपसमितिले प्रदेश नं. ३ अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा तपसिलका सरोकारवालाहरूसँगको प्रत्यक्ष छलफलका लागि आवश्यक सहयोग, समन्वय र पत्राचारका लागि निर्णयानुसार अनुरोध छ।

तपसिल: (पत्राचारका लागि)

- प्रमुख जिल्ला अधिकारी,
- जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायका प्रमुखज्यूहरू,
- सम्बन्धित स्थानीय तहका प्रमुख, विषयगत कार्यालयका प्रमुख/लेखा प्रमुख,
- दहतर बहतर सम्बन्धी राजस्व हेर्ने कर्मचारी, ठेकेदार लगायत आवश्यक सरोकारवालाहरू।

छलफल हुने मिति:

समय:

स्थान: जिल्ला समन्वय समितिको सभाहल,

(टेकेन्द्र अधिकारी)

समिति सचिव

अनुसूची-६

छलफल कार्यक्रममा उपस्थितिका लागि मन्त्रालयहरूमा प्रेषित पत्र

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति: २०७६/७/३

च.नं. १८९

माननीय मन्त्रीज्यू,

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय,

प्रदेश नं. ३, हेटौडा ।

विषय: उपस्थिति सम्बन्धमा।

प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक लेखा समितिले प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन गर्ने गठन गरेको यस उपसमितिले १३ वटै जिल्लामा स्थलगत अवलोकन तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा दहत्तर बहत्तर आदिको राजस्वको लक्ष्य, असुली र प्रगति सम्बन्धमा थप परामर्श छलफल गर्न आवश्यक देखिएकोले देहायको मिति, समय र स्थानमा बस्ने बैठकमा उपस्थितिका लागि निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल:

मिति: २०७६/७/५ गते मंगलबार

समय: बिहान ११ बजे

स्थान: प्रदेश राभा सचिवालय, हेटौडा ।

(रैकन्ड अधिकारी)

समिते साँचिव

प्रदेश सभा

सार्वजनिक लेखा समिति

प्रदेश नं. ३

हेटौडा, मकवानपुर

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति: २०७६।७।३

च.नं. १९०

माननीय मन्त्रीज्यू

उद्योग पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय,

प्रदेश नं. ३, हेटौडा ।

विषय: उपस्थिति सम्बन्धमा ।

प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक लेखा समितिले प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन गर्न गठन गरेको यस उपसमितिले १३ वटै जिल्लामा स्थलगत अवलोकन तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा नदीजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) कार्यविधि सम्बन्धमा थप परामर्श छलफल गर्न आवश्यक देखिएकोले देहायको मिति, समय र स्थानमा बस्ने बैठकमा उपस्थितिका लागि निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल:

मिति: २०७६/७/१ गते मंगलवार

समय: बिहान ११ बजे

स्थान: प्रदेश सभा सचिवालय, हेटौडा ।

(टोकेन्द्र अधिकारी)

समिति सचिव

प्रदेश सभा
सार्वजनिक लेखा समिति
प्रदेश सभा प्रदेश नं. ३
सावजनिक लेखा समिति
हेटौडा, मकवानपुर
प्रदेश नं. ३

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति: २०७६/७/३

च.नं. १९१

माननीय मन्त्रीज्यू

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

प्रदेश नं. ३, हेटौडा ।

विषय: उपस्थिति सम्बन्धमा।

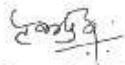
प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक लेखा समितिले प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन गर्न गठन गरेको यस उपसमितिले १३ बटै जिल्लामा स्थलगत अवलोकन तथा अन्तर्किया कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा नदीजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) कार्यविधि कार्यान्वयन सम्बन्धमा अप्प परामर्श छलफल गर्न आवश्यक देखिएकोले देहायको मिति समय र स्थानमा धर्ने बैठकमा उपस्थितिका लागि निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल:

मिति: २०७६/७/५ गते मंगलबार

समय: बिहान ११ बजे

स्थान: प्रदेश सभा सचिवालय, हेटौडा ।

(टेकेन्द्र अधिकारी)
समिति सचिव

प्रदेश सभा

सार्वजनिक लेखा समिति

प्रदेश नं. ३

हेटौडा सक्कवानपुर

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति: २०७६।७।३

च.नं. १८२

श्री प्रमुख सचिवज्यू,

मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय,

प्रदेश नं. ३, हेटौडा ।

विषय: उपस्थिति सम्बन्धमा।

प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक लेखा समितिले प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन गर्न गठन गरेको यस उपसमितिले १३ वटै जिल्लामा स्थलगत अवलोकन तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा ढुङ्गा, निट्टी, बालुवा तथा बहत्तर बहत्तर आदिको राजस्वको लक्ष्य, असुली र प्रगति नदीजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) कार्यविधि र कार्यान्वयन सम्बन्धमा क्षप परामर्श छुलफल गर्न आवश्यक देखिएकोले देहायको मिति समय र स्थानमा बस्ने उपसमितिको बैठकमा उपस्थितिका लागि निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल:

मिति: २०७६/७/२ गते मंगलवार

समय: बिहान ११ बजे

स्थान: प्रदेश सभा सचिवालय, हेटौडा ।

(टेकेन्द्र अधिकारी)

समिति सचिव

OLV

प्रदेश सभा

सार्वजनिक लेखा समिति

प्रदेश नं. ३

हेटौडा, भक्तवानपुर

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति: २०७६।७।३

च.नं. १९३

श्रीमान् सचिवज्यू

आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय,

प्रदेश नं ३, हेटौडा ।

विषय: उपस्थिति सम्बन्धमा।

प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक लेखा समितिले प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन गर्न गठन गरेको यस उपसमितिले १३ वटै जिल्लामा स्थलगत अवलोकन तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा दहतर बहतर आदिको राजस्वको लक्ष्य, असुली र प्रगति सम्बन्धमा थप परामर्श छलफल गर्न आवश्यक देखिएकोले देहायको मिति, समय र स्थानमा माननीय मन्त्रीज्यूको उपस्थितिमा बस्ने बैठकमा सचिवज्यूको उपस्थितिका लागि निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु।

तपसिल:

मिति: २०७६/७/५ गते मंगलबार

समय: बिहान ११ बजे

स्थान: प्रदेश सभा सचिवालय, हेटौडा ।

(टेकेन्द्र अधिकारी)

समिति सचिव

०१८

प्रदेश सभा
सार्वजनिक लेखा समिति
प्रदेश नं. ३
हेटौडा, मकवानपुर

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति: २०७६।७।३

च.नं. १९४

श्रीमान् सचिवज्यू

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय,

प्रदेश नं. ३, हेटौडा ।

विषय: उपस्थिति सम्बन्धमा।

प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक लेखा समितिले प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन गर्ने गठन गरेको यस उपसमितिले १३ वटै जिल्लामा स्थलगत अवलोकन तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा नदीजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) कागजविधि सम्बन्धमा थप परामर्श छलफल गर्ने आवश्यक देखिएकोले देहायको मिति, समय र स्थानमा माननीय मन्त्रीज्यूको उपस्थितिमा बस्ने बैठकमा सचिवज्यूको उपस्थितिका लागि निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु।

तपसिल:

मिति: २०७६/७/५, गते मंगलबार

समय: बिहान ११ बजे

स्थान: प्रदेश सभा सचिवालय, हेटौडा ।

(टिकेन्द्र अधिकारी)

समिति सचिव

ol✓

प्रदेश सभा

सार्वजनिक लेखा समिति

प्रदेश सभा

सार्वजनिक लेखा समिति

प्रदेश नं. ३

प्रदेश नं. ३

हेटौडा, मकवानपुर

नदी तथा खनिज जन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन उपसमिति

प.सं. ०७६/०७७

मिति: २०७६/७/३

च.नं. १९५

श्रीमान् सचिवज्यू,
आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय,
प्रदेश नं. ३, हेटौडा ।

विषय: उपस्थिति सम्बन्धमा।

प्रस्तुत विषयमा सार्वजनिक लेखा समितिले प्रदेश अन्तर्गतका जिल्लाहरूमा नदी तथा खनिजजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) को अवस्था र राजस्व सम्बन्धी अनुगमन गर्ने गठन गरेको यस उपसमितिले १३ बटै जिल्लामा स्थलगत अवलोकन तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा नदीजन्य पदार्थ (संकलन र उपयोग) कार्यबेधि कार्यान्वयनमा एकरूपता सम्बन्धमा थप परामर्श छलफल गर्न आवश्यक देखिएकोले देहायको मिति, समय र स्थानमा माननीय मन्त्रीज्यूको उपस्थितिमा बस्ने बैठकमा सचिवज्यूको उपस्थितिका लागि निर्देशानुसार अनुरोध गर्दछु।

नुपसिल:

मिति: २०७६/७/५ गते मंगलवार

समय: बिहान ११ बजे

स्थान: प्रदेश सभा सचिवालय, हेटौडा ।

(टेकेन्द्र अधिकारी)

समिति सचिव

o/c

अनुसूची-७

उपसमितिले आयोजना गरेको अन्तर्क्रिया कार्यक्रमको झलकहरु

काभ्रेपलाञ्चोकमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी तथा स्थलगत अवलोकनको झलक

सिन्धुपाल्चोकमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

सिन्धुलीमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

काठमाण्डौमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

नुवाकोटमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

धादिङ्गमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

भक्तपुरमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

चितवनमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

मकवानपुरमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

रामेछापमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

दोलखामा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

ललितपुरमा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

रसुवामा भएको अन्तर्क्रियाका सहभागी

बातावरण विदहरुसंग सानेपामा भएको छलफलका सहभागी

सन्दर्भ सामग्री

१. व्यवस्थापिका-संसद, प्राकृतिक स्रोत र साधन समिति, चुरे भावर लगायतका क्षेत्रको
दुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन र निकासी अध्ययन सम्बन्धी प्रतिवेदन, २०६६
२. प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, हेटौडा, प्रदेशको बस्तुस्थिति विवरण, २०७५